

पूणिमा

इतिहास-प्रधान त्रैमासिक पत्रिका

७०

पूणिमा
१९५५

संशोधन-मण्डल

ॐ

ॐ
ॐ
ॐ

ॐ

ॐ-ॐ

का. से. अ. द. नं. १५५/२४९

तदिह न गुणदोषौ योजनीयावलीकौ
कथमपि महता यत् संस्कृतोऽयं श्रमेण ।

—बापूदेव शास्त्री

[घेरै मिहिनेत गरी यो तयार गरिएको छ । यस कारण यहाँ झूटो गुण अथवा दोष नलाइदिनुहोला ।]

पूर्णमा

(इतिहास-प्रधान त्रैमासिक पत्रिका)

१८ वर्ष

२ अङ्क

सम्पादक—

महेशराज पन्त
दिनेशराज पन्त

प्रकाशक—

देवीप्रसाद भण्डारी

यस अङ्कको मूल्य रु. १८।—

विषयसूची

१. सत्रौं वर्षको आम्दानीखर्चको विवरण

२. भरखरै स्वर्ग गएका हाम्रा सहयोगी रामजी तेवारी

-नयराज पन्त

१-६

३. स्वर्गवासी रामजी तेवारीको सङ्ग्रहमा रहेका अप्रकाशित पत्र

६-२९

(१) वि. सं. १९०२ आश्विनवदि ७ रोज २ को दिन गोरखपुरबाट लेखिएको पत्रको मसौदा ६-७

(२) जनरल गगनसिंह र अभिमानसिंह रानालाई सरदार भवानीसिंह खत्रीले बनारसबाट

वि. सं. १९०२ कार्तिकशुदि १३ रोज ४ को दिन लेखेको पत्र

७

(३) प्राइममिनिष्टर जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीलाई कप्तान महारुद्र खत्रीले हेटौँडाबाट

वि. सं. १९०६ पौषवदि ३० रोज ५ मा लेखेको पत्र

७-८

(४) कम्यान्डर-इन-चीफ बमबहादुर कुँवर राणाजीलाई कुलमानसिंह बस्न्यातले

सिलगढीबाट वि. सं. १९०७ चैत्रवदि ३० रोज ३ को दिन लेखेको पत्र

८-९

(५) प्राइममिनिष्टर जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीलाई ज. जयनरसिंह कुँवर

राणाजी र ज. बद्रिनरसिंह कुँवर राणाजीले प्रयागबाट वि. सं. १९१०

ज्येष्ठवदि ४ रोज ५ को दिन लेखेको अर्जो

९-१०

(६) काहिँला साहेबज्यू वीरेन्द्रविक्रम शाहलाई प्राइममिनिष्टर जङ्गबहादुर कुँवर

राणाजीले वि. सं. १९१२ कार्तिकवदि ६ रोज ४ को दिन लेखेको पत्रको मसौदा

११

(७) प्राइममिनिष्टर जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीले कप्तान दलबहादुर थापालाई

वि. सं. १९१२ कार्तिकवदि ६ रोज ४ को दिन लेखेको पुर्जो

११-१२

(८) भोजपुरे अयोध्या मिश्रको भनाइ

१२-१३

(९) श्री ३ महाराज जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीलाई वि. सं. १९१५ ज्येष्ठवदि १३ को

दिन लेखिएको पत्र

१३-१४

(१०) श्री ३ जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीलाई राजा शिवराजसिंहले

वि. सं. १९१८ वैशाखमा लेखेको पत्र

१४-१५

(११) श्री ३ जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीलाई राजा राजेन्द्रकिशोरसिंहले

वि. सं. १९१९ भाद्रवदि १३ को दिन लेखेको पत्र

१५-१६

(१२) श्री ३ महाराज जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीले रामविक्रम थापा र

यज्ञविक्रम थापालाई वि. सं. १९२७ कार्तिकवदिमा लेखेको पत्रको नकल

१६-१७

(१३) लेफटेन चतुर्मानसिंहले बरेवाबाट वि. सं. १९२७ मार्गशुदि २ रोज ६ को दिन

पठाएको अर्जो

१७-१८

(१४) प्रचण्डजङ्गको वि. सं. १९५५ भाद्रशुदि ५ रोज २ को अर्जो

१८-१९

(१५) गुरुराज तर्कराज पण्डितज्यूले वि. सं. १९५५ द्वितीय आश्विनवदिमा

चढाएको बन्तीपत्र

१९-२०

(१६) ज. डम्बरशमशेर जङ्ग राणा बहादुरले वकील कम्प्यान्डर कर्णेल बहादुर जङ्ग राणालाई वि. सं. १९६३ भाद्र २६ गते सोमवारको दिन लेखेको पत्र	२०-२१
(१७) काशीदत्त पण्डितको अर्जो	२२-२३
(१८) मखनटोलपाठशालाको नियम	२३-२५
(१९) मूंगाबाईले पठाएको अर्जो	२५
(२०) अङ्ग्रेजको मदतको लागि गएको नेपाली फौजका अफिसरको अर्जो	२६-२७
(२१) श्री ३ महाराज जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीलाई भीमप्रकाश शाहीले लेखेको अर्जो	२७-२९
४. यति गरिदिनुभएकोमा श्रीशरदचन्द्र शर्मा भट्टराईजीलाई धन्यवाद छ	-नयराज पन्त २९-३०
५. विजयपुरका राजा महीपति सेनले भक्तपुरका राजा भूपतीन्द्र मल्ललाई लेखेको अप्रकाशित पत्र	-दिनेशराज पन्त ३०-३१
६. श्री ५ राजेन्द्रकी कान्छी रानीसम्बन्धी अप्रकाशित छवटा पत्र	-दिनेशराज पन्त ३१-३७
७. श्री ३ जङ्गबहादुरले कप्तान महारुद्र खत्रीलाई लेखेको अप्रकाशित पत्र	-दिनेशराज पन्त ३७-३८
८. सन्तान्न्वसेसालपर्वमा परेका मानिसको अप्रकाशित लगत	-दिनेशराज पन्त ३८-४०

शुद्धि-पत्र

पृष्ठ	पङ्क्ति	अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	पङ्क्ति	अशुद्ध	शुद्ध
३	८	विदा	बिदा	२०	७	डंडस्मेत	डंडस्मेत्
३	१८	विदा	बिदा	२०	३२	आसीष्	आसीष्
७	२४	त	ता	२२	३२	शुरूमै	शुरूशुरूमै
९	१	थ	गाथ	२५	४	हरि	हरि-
९	४	चौधरी	चौधरि	२५	१९	सूर्यनारायनसिंहको	सूर्यनारायनसिंहको
११	१०	घुंडिवाल	घुं'डिवाल	२५	२०	करें	करें
१२	२६	मलाई	मलाइ	२६	३३	भन्दा	भन्दा
१३	३१	श्रावण	श्रवण	२७	२४	शाहीले	शाहीले
१४	१	जंगबाहादुर	जंगबाहादर	२८	२९	गन्याछन्	गन्याछन्
१४	१९	शुभम्	शुभम्	२८	३५	भनेलौ	भने लौ
१४	२२	शिवराजसिंहले	शिवराजसिंहले	३०	१९	॥इतोः॥	॥:इतोः॥
१४	३३	रातदिनभगवान्से	रातदिन भगवान्से	३१	३	हमारो	हमारो
१७	२०	दि	दि न	३२	२८	साहैबज्यूके	साहेबज्यूके
१८	२९	बालष	बालष्				

सत्रौँ वर्षको आम्दानीखर्चको विवरण

आम्दानी

१९१४१०४

संशोधन-मण्डललाई सालवसाली रु. १०००१- अर्थसहायता दिने श्री ५ को सरकार	
मन्त्रिपरिषत्सचिवालयको वि. सं. २०३७।१२।१२ को निर्णयअनुसार	
श्री ५ को सरकार शिक्षा तथा संस्कृतिमन्त्रालयबाट आएको	१०००१
साक्षात्प्रकाशनमार्फत पूर्णिमा, अभिलेखसङ्ग्रह, विद्या-रक्षा, बुद्धिविनोद-	
प्रश्नावली र त्यसको उत्तर, श्री ३ महाराज पद्मशमशेरको कुरा बिक्री भई आएको	३२१७।५०
पूर्णिमाको बिक्रीबाट	४१०३।५८
श्री ३ महाराज पद्मशमशेरको कुराको बिक्रीबाट	३३।
बुद्धिविनोदप्रश्नावली र त्यसको उत्तरको बिक्रीबाट	४।
नेपालसंवत्को राष्ट्रिय मान्यताको अनौचित्यको बिक्रीबाट	५६।२५
इतिहास-संशोधनको बिक्रीबाट	३७।५०
वृत्तशतकको बिक्रीबाट	४।५०
रत्नदीपको बिक्रीबाट	१।८८
सावधान-पत्रको बिक्रीबाट	१८।७५
विद्या-रक्षाको बिक्रीबाट	१५।
पञ्चाङ्ग-संशोधनको बिक्रीबाट	११।२५
महेशराज पन्तबाट संशोधन-मण्डलले पाएको अर्थसहायता	१७५०।
महेशराज पन्तको अन् स्यान्स्क्रिट् एड्युकेशनको बिक्रीबाट	६१।२५
महेशराज पन्तको ह्विट् डिड् अंशुवर्मन् राइट् ? को बिक्रीबाट	८६।
महेशराज पन्तको इनेप्ट् स्पेसिफिक् ? को बिक्रीबाट	१५।
दिनेशराज पन्तबाट संशोधन-मण्डलले पाएको अर्थसहायता	३००।
ब्रजतखाताको ब्याज	१६७।८६
पोहोरको बाँकी (पूर्णिमा ६५ अङ्कमा प्रकाशित)	८२६०।७२

खर्च

११२३८।६३

पूर्णिमा ६५ अङ्कमा	३०७०।५०
पूर्णिमा ६६ अङ्कमा	२२४०।
पूर्णिमा ६७ अङ्कमा	२६६५।
पूर्णिमा ६८ अङ्कमा	३१७०।३८
अरु	९२।७५

बाँकी

७९०५।४१

भरखरै स्वर्ग गएका हाम्रा सहयोगी रामजी तेवारी*

—नयराज पन्त

कौशिकगोत्रका तेवारी ब्राह्मण कान्तनिधि^१ र भुवनप्रियाको छोरो भई वि. सं. १९७३ मार्गशुक्लषष्ठी मार्ग १६ गते बृहस्पतिवारको दिन काठमाडौं बालुवाटारमा रामजीको जन्म भएको हो ।

कान्तनिधिले विशेष पढ्नुभएको थिएन । गुरुपुरोहित विक्रमराज पण्डितज्यू (स्वर्गवासी मूलपुरोहित सिंह-राज पाँडेका पिता) को आश्रयमा उहाँ हुनुहुन्थ्यो । रामजीको जन्म भएको ३ वर्ष जतिपछि एउटी बहिनी जन्मिन् ।^२ रामजी ३ वर्ष चानचुनका हुँदा उनका पिता कान्तनिधिको स्वर्गवास भयो । पितृविहीन बालक रामजी, मातामह पं. भुवननाथ पाँडेको आश्रयमा रहन लागे । बर्खी नफुकेसम्म विधवा छोरीले माइत आउन नहुने हुँदा रामजी मात्र मावली आए । ठूली आमा (नयराजकी आमा) बाट उनको स्याहार भयो । बर्खीपछि रामजीकी आमा पनि काखकी छोरी लिई माइतमा बस्न लाग्नुभयो ।

नामकरण

कान्छी (बहिनी)[रामजीकी आमा]— नाम पनि कस्तो राखिदिएको, खोजीनिधि रे । खोजीनिधि भन्दा त खोजीनिती भनी अर्काक! कुरा खोजीनिती गरेर हिँड्ने भन्ने पो हुन्छ । कस्तो नराम्रो नाम ।

ठूलिदो [नयराजकी आमा]— पैसा कमायो भने सबैले हजुर हजुर गरिहाल्छन् । पैसा कमाउन सकेन भने जस्तोसुकै नाम राखेको भए पनि कसैले टेदैन । नामले के गर्छ ।

मैले सानोआमा र आमाको यो संवाद सार्नेमा सुनेथेँ । त्यस बेला मेरो उमेर कति थियो, यो कुरो हुँदा त्यहाँ अरु को को थिए इत्यादि कुराको मलाई अहिले केही सम्झना छैन । रामजी भन्ने नाम कसले राख्यो, यो कुरो पनि मलाई थाहा छैन । श्रवणनक्षत्रको चौथो पाउ परेकोले न्वारनको नाउँ खोजीनिधि हो, पछि रामजी भन्ने नाम रह्यो, यति कुरो-चाहिँ मलाई राम्रो थाहा छ ।

* यो निबन्ध वि. सं. २०४० भाद्रमा रामजी तेवारीको स्वर्गवास भएको लगत्तै लेखिएको हो ।

१. तेजनिधिका जेठी ब्राह्मणीपट्टिका सन्तान कान्तनिधिहरू हुनुहुन्थ्यो, कान्छी ब्राह्मणीपट्टिका सन्तान पं. लोचननिधिहरू हुनुहुन्छ ।

२. पं. राधानाथ लोहनीकी कान्छी ब्राह्मणी यिनी भइन् । यी दम्पतीका पुत्र पं. दामोदरनाथ लोहनी हुन् ।

२/पूर्णिमा ७० भद्र

तीर्थाटन

बीस वर्षकी आफ्नी सहोदरा बहिनी विधवा हुँदा सान्दिदी (माहिली दिदी) ले स्नेहले रामजी र रामजीकी आमा-लाई आफूकहाँ बोलाएर २ वर्ष जति राख्नुभएको थियो । त्यस बेला आफ्ना बति सुब्बा गणेशप्रसाद पन्तसँग उहाँ केही वर्ष नयाँ मुलुक (बाँके) मा र केही वर्ष जलेश्वरमा बस्नुभएको थियो । डेढ दुई वर्ष जतिको तराई प्रदेशको यस बसाइमा रामजीले आफ्नी आमासँग काशी प्रयाग आदि तीर्थको दर्शन पनि गरे ।

व्रतबन्ध

मातामहले ८, ९ वर्षका रामजीको व्रतबन्ध गरी आफूले मन्त्र सुनाइदिनुभयो ।

शिक्षा

कुमारिवोकपाठशालामा पं. कविराज पाँडे [पं. गोपाल पाँडेका जेठा नाति] अध्यापक हुनुहुन्थ्यो । त्यहीँ रामजीले अमरकोष पढे वा अक्षर चिने । मामा मेरुनाथ पाँडे स्नेस्तापाठशालामा अध्यापक हुनुहुन्थ्यो । त्यहीँ पाठशालामा पढी रामजीले ७ पास दिए । मातामहले आफ्ना प्रपितामह लक्ष्मीपति पाँडेले बनाएको बुद्धिविलासिनीनामक बालोपयोगी ज्योतिष ग्रन्थ पहिले रामजीलाई पढाउनुभयो । त्यसपछि आफ्ना भतिजा त्रिपुरनाथ र रामजीलाई सँगसँगै (दुवैको जन्म एकै वर्ष भएको थियो ।) उहाँले मुहूर्तचिन्तामणि, सिद्धान्तसारणी, रामविनोदसारणी पढाई पात्रो गन्न सिनाइदिनुभयो । रामजीले वि. सं. १९९२ तिरको पात्रो गनेका पनि थिए ।

रामजीले जुन विद्याले नौसिन्दादेखि नायबसुब्बासम्मको पद पाए, सो विद्या उनले मबाट पाएका होइनन् । ज्योतिषविद्या पनि उनले मातामहबाट पाएका हुन् । मेरो संगतले रामजीले ज्योतिषको ज्ञान केही बढाए । ज्योतिर्गणितबाट सूर्य चन्द्र ग्रहण गन्न उनी सक्तथे । उनले यो ज्ञान मबाट पाएका हुन् । संस्कृतको अलिकता ज्ञान पनि उनले मबाट लिए । घरगृहस्थीमा गर्नुपर्ने पूजाआजा उनी शुद्ध संकल्प पढी गराउन सक्तथे । प्राचीनलिपिको ज्ञान उनले मबाट पाएको भए तापनि फलानो ठाउँमा फलानोको यति संवत्को शिलालेख छ भन्ने कुरो मलाईभन्दा उनलाई बढ्ता थाहा थियो ।

जागीर

रामजीले अड्डामा जागीर खाए । देवानी अदालत, रकम बन्दोबस्त अड्डा, भन्सार तथा अन्तःशुल्कविभाग, काठमाडौँ गोस्वारा भन्सार, शिक्षामन्त्रालय शिक्षाविभाग प्रशासनशाखा, शिक्षामन्त्रालय शिक्षाविभाग छात्रवृत्ति-शाखा, शिक्षामन्त्रालय शिक्षाविभाग प्रौढशाखा, शिक्षामन्त्रालय पाठ्यक्रमविकासकेन्द्रमा नौसिन्दादेखि क्रमैसँग उन्नति गर्दै कायम मुकायम नायबसुब्बासम्म उनी भए । वि. सं. २०३३ मा साठी वर्ष पुगेपछि उनले अवकाश पाए । उनी मासिक २०८५ रु. निवृत्तिभरण पाउँथे । श्रीकमल दीक्षितको अनुग्रहले उनले मदनपुरस्कारपुस्तकालयमा वि. सं. २०३४ देखि अन्त्यकालसम्म काम गरे । त्यहाँ उनको मासिक वृत्ति २५०१ रु. देखि शुरू भई ३००१ रु. सम्म पुगेको थियो ।^३

३. रामजीको स्वर्गवास वि. सं. २०४० भाद्र २२ गते भयो । भाद्र ३० गते मदनपुरस्कारपुस्तकालयका कर्मचारी श्रीगजेन्द्र रेग्मीले भाद्र महिनाको तलब ३००१- र सहयोग ५००१- भनी श्रीकमल दीक्षितले पठाइदिनु-भएको जम्मा रु. ८००१- मेरो हातमा दिनुभयो ।

पुणिमा ७० मङ्क/३

स्वाध्याय

म स्वाध्यायमा विधास राख्दछु । यही सिद्धान्तमा संशोधन-मण्डल चलाउने मेरो विचार छ । यही सिद्धान्तले मलाई धेरैको अप्रिय पनि बनाइदिएको छ । म अहिले पूरा ७० वर्ष भइसके । तैपनि २ घण्टाभन्दा कम समयसम्म मैले स्वाध्याय गरेको दिन हुँदैन भने पनि हुन्छ ।

नयराज पन्त ७० वर्ष

प्रतिदिन कमसेकम २ घण्टासम्म स्वाध्याय गर्ने ।

रामजी तेवारी ६७ वर्ष

विदा र विशेष काम परेको दिनबाहेक अरु दिनमा बिहान ६ बजे उनी मेरो कोठामा आउँथे । सवा सात-सम्म आफ्नो पाठ उध्ने, आपनी छोरी सरितालाई पढाउने, पूर्णिमाको प्रूफ आएको भए दिनेशराजसँग मिली सो प्रूफ हेर्ने उनी गर्थे । रत्नदीप अथवा ज्योतिर्गणितको आफूले पढेको पाठ सवा सातदेखि साढे सातसम्म (१५ मिनेट-सम्म) उनी मलाई सुनाउँथे । यसपछि उनी मेरो कोठाबाट बाहिर निस्कन्थे ।

देवीप्रसाद भण्डारी ६४ वर्ष

सिद्धान्तशिरोमणिको आफूले पढेको पाठ प्रतिसप्ताह १ दिन मेरो घर आई आधा घण्टासम्म सुनाउने ।

मोलानाथ पौडेल ६२ वर्ष

परेवा परेको र विशेष काम परेको दिनबाहेक प्रतिशनिवार मेरो घर आई अष्टाध्यायी ४ अध्याय उध्ने । यति गर्न २,३ घण्टाको समय लाग्छ ।

दिनेशराज पन्त ३४ वर्ष

विदा र विशेष काम परेको दिनबाहेक अरु दिनमा बिहान साढे ६ बजे मेरो कोठामा आउने, अष्टाध्यायीको आफूले पढेको पाठ आधा घण्टासम्म सुनाउने । बाँकी डेढ घण्टाको समयमा आफू पढ्ने, लेख तयार गर्ने, प्रूफ आएको भए सो हेर्ने । अठ्ठमी परेवा परेको दिन र विशेष काम परेको दिनबाहेक प्रतिशनिवार मेरो कोठामा आई अष्टाध्यायीका ४ अध्याय उध्ने ।

वि. सं. २०४० वैशाख ७ गते महेशराज पन्त (३९ वर्ष) पश्चिम जर्मनीको कील गएका थिए । उनी भाषिन ९ गते काठमाडौँ आए । रामजीको स्वर्गवास हुने ताका उनी यहाँ थिएनन् । यहाँ हुँदा विदा र विशेष काम परेको दिनबाहेक बिहान सात बजे मेरो कोठामा उनी आउँछन् । आधा घण्टासम्म अष्टाध्यायीको पाठ सुनाउँछन् । बाँकी समय (९ बजेसम्म) पढेको उध्ने, लेख तयार गर्ने र प्रूफ हेर्ने कामहरू गर्छन् ।

रामजीको विद्याभ्यास

मातामहले रामजीलाई पात्रो गन्न सिकाइदिनुभएको थियो, रामजीले पनि पात्रो गनेका थिए भन्ने कुरो माथि परिसकेको छ । प्रतिवर्ष पञ्चाङ्गसंशोधन गर्नुपर्ने हुनाले रामजीले गनेको पात्रोबाट केही काम होता भन्ने मातामहले सम्झनुभएको रहेछ । रामजीले गनेको पात्रोमा धेरै अशुद्धि उहाँले भेट्नुभएछ र रामजी त अशुद्ध गर्दै रहेछ भनी उहाँले भन्नुभयो । रामजीले मातामहबाट मुहूर्तचिन्तामणिहरू पढेका थिए तापनि ती ग्रन्थ उनलाई उपस्थित थिएनन्, मैले रामजीलाई ती ग्रन्थ उपस्थित गर्न प्रेरणा दिँदा यो रामजी पढ्दैन, सित्तैमा तँलाई पनि उसलाई पनि दुःख, तँ जस्तो रोगी रामजी छैन, बलियो छ, जे गरेर पनि खान्छ ; यसलाई पढ् भनेर पिरोल्ने काम नगर् भनी मातामहले मलाई भन्नुभयो । मैले चाहिँ रामजी पढून् भन्ने कामना छोड्न सकिनँ ।

४/पूर्णिमा ७० अङ्क

वि. सं. १९९६ मा नाकबाट रगतको धारा बगी मातामह मूर्च्छा पर्नुभयो । कविराज मुक्तिनाथ ढुङ्गेललाई मामाले बोलाएर ल्याउनुभयो र उनै कविराजको ओखतीले मातामह केही दिनपछि स्वस्थ हुनुभयो । तर ७६ वर्ष पुगिसक्नुभएकोले पहिलेको जस्तो शक्ति रहेन । अब काम गर्न गाह्रो हुँदै गयो । ज्योतिषविषयका गर्नुपर्ने काम मैले सह्यालिदिए हुन्थ्यो भन्ने उहाँको इच्छा भयो । मेरो पनि काम गर्ने इच्छा थियो, तर मैले रामजीलाई अघि सारी आफू पछि बसी काम गर्न लागे । यो कुरो मातामहलाई मन परेन । मेरी जेठी छोरीको टिप्पन बनाउन रामजीलाई मैले भने, उनले बनाइदिए । मातामहले सो टिप्पन हेर्नुभएछ, रामजी यस्तो अशुद्ध गर्छ, तँ रामजीलाई अघि सारेर काम गर्छु भन्छस् भनी मलाई कपारी घरभरि यो कुरो प्रचार गरिदिनुभयो ।

कलिङ्गाऽङ्गजाः श्रेष्ठाः प्राच्याश्चेदिकरुषजाः ।

दाशार्णाश्चापरान्ताश्च द्विपानां मध्यमा मताः ॥

सौराष्ट्रकाः पञ्चनदास्तेषां प्रत्यवराः स्मृताः ।

सर्वेषां कर्मणा वीर्यं जवस्तेजश्च वर्धते ॥

(कौटलीय अर्थशास्त्र २ अधिकरण २ अध्याय १५-१६ श्लोक)

[कलिङ्ग, अङ्गका र पुर्विया हात्ती उत्तम हुन्छन् । चेदि, करुष, दशार्ण तथा अपरान्तका हात्ती मझौला हुन्छन् । सौराष्ट्र र पञ्चनदका हात्ती घटिया हुन्छन् । तालीम दिँदै गए सबै हात्तीको बल, गति र फूति पनि बढ्छ ।]

कौटल्यको यस उक्तिको प्रभाव मेरो मनमा परेकोले अहिले अशुद्धि गरे पनि केही दिनमा रामजी जान्ने हुन्छन्, पहिले जान्ने भएर त को जन्मन्छ भनी रामजीलाई अघि सार्ने काममा म लागि रहे । मेरो यो काम मातामहलाई पटकै मन परेन ।

वि. सं. २००० को पौषमा मातामहको स्वर्गवास भयो । वि. सं. २००१ तिरको कुरो हो, बाटामा घण्टाघरनेर ठाहिला कर्णेल साहेब (कम्याण्डिङ कर्णेल डम्बरशमशेर थापा) सँग मेरो भेट भयो । घोडामा बिस्तारै उहाँ आइरहुनुभएको थियो । मैले स्वस्ति गरे । पास्तीको साइत किन त्यस्तो अशुद्ध दिएको भनी उहाँले मलाई कपार्नुभयो । त्यो साइत दिएको मलाई थाहा थिएन । भाइले दिएको होला भनी मैले भने । भाइले दिएको हो भनी अक्षरबाट मैले थाहा पाएँ, अब त्यसो नगर्नु भनी कर्णेल साहेब जानुभयो । मैले घरमा आएर रामजीसँग यो कुरा गरे, रामजीले आफ्नो पक्षको समर्थन गर्न सकेनन् ।

कर्णेल साहेबको चरित्रको विषयमा पनि अलिक्ता कुरा गर्नु प्रसङ्गबाहिरको नहोला जस्तो मलाई लाग्छ । मेरो १५, १६ वर्षको उमेर हुँदा हो । कर्णेल साहेबकहाँबाट मातामहलाई श्राद्धको निस्ता आएको थियो । मातामहले तँ जा भनी मलाई पठाउनुभयो । त्यस बेला कर्णेल साहेबको घर नक्सालमा थियो । गाइगोठमा आएर कर्णेल साहेब श्राद्ध गर्न लाग्नुभयो । कर्णेलनी साहेब पिण्ड पकाउन लाग्नुभयो । पुरोहित बाजे श्राद्ध गराउन लाग्नुभयो । श्राद्धमा बराबर विभक्ति मिलाई वाक्य प्रयोग गर्नुपर्छ । पुरोहित बाजेलाई संस्कृतव्याकरणको राम्रो ज्ञान रहेनछ र मुखबाट अशुद्ध वाक्य निस्कंदो रहेछ । कर्णेल साहेबलाई संस्कृतव्याकरण आउँदो रहेछ । यो अशुद्ध भयो, यस्तो भन्नुपर्छ भनी पुरोहितलाई कपार्नु कर्णेल साहेब लाग्नुभयो । तपाईंका बा कति राम्रोसँग काम गराउनुहुन्थ्यो, तपाईंले राम्ररी अभ्यास गर्नुपर्छ भनी पुरोहित बाजेलाई कर्णेल साहेबले उपदेश दिनुभयो । पुरोहित बाजे अँ अँ गरी पुस्तक बाँच्ने कामतिर नै

लागिरहनुभयो । यस्तो दृश्य मैले अन्त कतै देखेको थिइनँ । घरमा आएर मातामहसित मैले यो कुरा गरे । ती पुरोहितले राम्रो पढेका छैनन्, तिनका बाबु पनि त्यस्तै थिए भनी मातामहले भन्नुभयो ।

सरदार रुद्रराज पाँडेको वर्षप्रवेश रामजीले बनाएर दिएका थिए । सरदार बाजेका माहिला भाइ तुलसीराजले, तपाईंले यस्तो दिनुभयो, अरूले यस्तो दिए, कुन ठीक हो, कुन बेठीक हो भनी दुवै कागत तेर्स्याउनुभयो । रामजीले त्यहाँ पनि आफ्नो पक्षको समर्थन गर्न सकेनन् । त्यसको केही दिनपछि सरदार बाजेको घरमा म असङ्गवश जाँदा सरदार बाजेले तपाईं भाइलाई अधि सारी काम गर्न खोज्नुहुन्छ, त्यस्ताको हातबाट पनि काम हुन्छ भनी मलाई भन्नुभयो । त्यहाँ जवाफ दिने बाटो मैले पाइनँ । होशियार भएर काम गर्नुपर्छ भनी रामजीलाई बढ्ता प्रेरणा दिन लागे । अलिकता सावधानी बढ्यो ।

केही कालपछि उही ठाहिरला कर्णेल साहेबकहाँबाट परशुरामनामक एक जना ब्राह्मण १ माना चामल र १ रुपियाँ लिई मकहाँ आएर फलानो दिनको पास्नीको साइत लेखिदिनुहोस् भनी कर्णेल साहेबले पठाइबक्सेको छ भनी भने । (साइत लेखेर पाइने दस्तुर यही हो ।) साइत कहिलेलाई दिएको थियो भनी मैले रामजीलाई सोधे । उनले अर्कै दिन भने । हामी दुवै जना भई ती दुवै साइतको तुलना गर्यौं । रामजीले दिएको साइत असल देखियो । हामीले दिएको साइत बेस छ, त्यसमा पास्नी नगरी अर्को साइतमा गर्न त हामीले दिएको साइतमा पहिले दोष देखाउनुपर्छ भनी सो साइत नलेखी रामजीले परशुरामलाई फिर्ता पठाए ।

कर्णेल साहेबको वर्षप्रवेश अलि परिश्रम गरी वर्षशहरूसमेत हाली बनाउनुपर्यो । एक वर्षको वर्षपत्रमा वर्षश बिग्रो छ भनी भन्न कर्णेल साहेबकहाँबाट मानिस आयो । रामजीले आफूले गरेको गणित सबै देखाई मैले गरेको निर्णय शुद्ध छ भने । म त यस्तो कुरा बुझ्दिनँ, कर्णेल साहेबबाट मर्जी भएर आएको भनी त्यस मानिसले भन्यो । कर्णेल साहेबलाई गणितहरू र पुस्तकसमेत लगी देखाइदिनुपर्छ भनी मैले रामजीलाई भने । रामजीले त्यस गरे । कर्णेल साहेबले यति धेरै परिश्रम नगरेको भए पनि हुन्थ्यो भनेर भन्नुभयो रे ।

पहिलोचाहिँ रामजीले बिगारेको हो । पछिल्ला दुइवटाचाहिँ कर्णेल साहेबले जाँच गर्नुभएको होला जस्तो मलाई लाग्छ ।

लक्ष्मीपतिले ज्योतिषशास्त्रको पठनपाठन चलाउन ठूलो काम गरेका थिए । भुवननाथको हातबाट त्यस कामको अलिकता भागको रक्षासम्म भएको थियो । रामजीले त्यसलाई निमित्त्यान्न हुनसम्म दिएका थिएनन् । संक्षेपमा भन्ने हो भने लक्ष्मीपतिको पालामा ज्योतिषशास्त्रको काम मैन्टोल जस्तो थियो, भुवननाथको पालामा लालटेन जस्तो भएको थियो, रामजीको हातमा परेर पिलपिल बलेको टुकी जस्तो भएको थियो । लक्ष्मीपतिका धेरै पुस्ताअघिदेखि आएको, लक्ष्मीपतिले बढाएको ज्योतिषशास्त्रको पठनपाठनको परम्परा रामजीको स्वर्गवासले लुप्त भए जस्तो भयो । सो उज्ज्वल परम्पराको लोप नहोस्, प्रकाश फैलिरहोस् भनी आफ्नो बुद्धिवर्गतले भ्याएसम्म म उद्योग गर्न लागेको छु ।

हुनत अरूहरूले धेरै वर्षको परिश्रम तथा अन्वेषणले नेपाली भाषामा लेखी प्रकाश गरेका थुप्रै कुरालाई अंग्रेजी भाषामा अनुवाद गरी आफ्नो नाउँमा दर्ता गराउन दुःसाहस गर्ने व्यक्ति वरिष्ठ ऐतिहासिक कहलाएको, अनुत्तीर्ण भएका परीक्षार्थीलाई आयोजक प्राशनक तथा परीक्षकको निर्णयविरुद्ध स्वेच्छाचारिताले प्रथम श्रेणीमा उत्तीर्ण गराउन संकोच नमान्ने त्रिभुवनविश्वविद्यालयका उच्च अधिकारी भएको र नेपाल राजकीय प्रज्ञाप्रतिष्ठानको सदस्य-सचिव (पछि कुलपति) जस्तो उच्च पदमा बसेर एउटै मानिस दुइ पटक भरेको, एउटै मानिस एउटै मानिसको छोरा पनि भएको नाति पनि भएको इत्यादि थुप्रै अनर्थ कुरा कुनै अपना इटललाई रिझाउन र कुनै

६/पूर्णिमा ७० अङ्क

सूखतावश लेखने व्यक्ति भएको देशकालमा विद्याको परम्परा चलाउनु सजिलो कुरो हुँदैन ।
तैपनि म उद्योग गरी नै रहन्छु, किनभने

ऐकगुण्यम् अनीहायाम् अभावः कर्मणां फलम् ।

अथ द्वैगुण्यमोहायां फलं भवति वा न वा ॥

(महाभारत उद्योगपर्व १३३ अध्याय २५ श्लोक)

जे होला पछि देवकै छ भरमा यो सप्रने बिग्रने,
बाँधी हात बसे त निश्चय भयो त्यो आखिरी बिग्रने ।
भन्ने व्यास महर्षिको वचनमा आस्था म ता राख्छु,
चर्को मानस रापमा पिलिसिई बाँचीरहेको म छु ॥

स्वर्गवासी रामजी तेवारीको सङ्ग्रहमा रहेक अप्रकाशित पत्र

स्वर्गवासी रामजी तेवारीको सङ्ग्रहमा रहेका केही अप्रकाशित पत्र पूर्णिमा ५७ अङ्कमा छापिएका थिए । छापिन
बाँकी रहेका अरु केही अप्रकाशित पत्र पूर्णिमाको यस अङ्कमा छापिंदेछन् ।

(१ सङ्ख्या)

वि. सं. १९०२ आश्विनवदि ७ रोज २ को दिन गोरखपुरबाट लेखिएको पत्रको मसौदा

१. उप्रान्त हामिहरूले जाचन्या बुकन्या कुरो ताहा सब जाचि बुझि
२. बढिया ठहराईकन — — — मा अर्जि र श्रीकाजीलाई तपाजिलाई चिठि लेख्या-
३. को हो. भाज सैन्हा पचिस् दिनसम्म पनि जवाप नआउदा मनमा बडो अन्देसा
४. लागिरहेछ. ताहाबाट जवाप आयापछि पनि बनाउनुपर्न्या कुरा बनाउदा सैन्हा
५. चालिस दिन लागन्याछ २ तपाजिहरूलाई पनि निकासी गर्न्या कुराको चाडो
६. निकासी गरि पठाया बढिया होला भनि लेख्याको हो. कसैबाट केहि जवा(प)
७. नलेखि आउदा पर्देसमा बसि काम गर्न्याहरूलाई कठिन हुदो रहेछ. अब र यो चि-
८. ठि पुग्नबित्तिकै एस्ता प्रकाले काम गर्नु भन्या संक्षेप चाडो लेख्नुभया सोमाफिक का-
९. म गरीला. बाकि रजिडन्टको चप्रासि पिताम्बर राईलाई एस्ता डबलका मानिस् साथमा
१०. (रा) बि बढिया छैन. एस्का हातबाट काम पनि केही हुदैन. एस्लाई रजिडन्ट साहेबसंग ई-

पुर्णिमा ७० अङ्क/७

११. तलाय गरि एस्को बदलामा कोहि आउछ तपनि ताहा फिकाउन्या भया पनि एस्को
 १२. निकासो चाडो भई आया बढिया होला भनि मिर मुन्सि लक्ष्मीदासलाई अधि चि-
 १३. ठि २ लेख्याका हुन्. ति चिठिको जवाप केहि लेखेनन्. जांहां मिति आश्वीनवदि ३ रोज ५
 १४. का दिन पीताम्बर चप्रासि कता गयो. कता गयो. तहि नेपाल आयो कि घर गयो. के-
 १५. हि पत्ता लाग्दैन. जाहां पनि कोतुवालिमा जाहेर गरि सबै ठाउमा षोज गर्दा कं हि
 १६. मिल्दैन. उस्का लाउन्या कपडा भात षान्या पानि पिन्या भाडा तरवार चप्रास्
 १७. सबै थोक एहि छोडि गयेछ. यो कुरा मिर मुन्सिलाई सुनाईदिनुभया बढिया होला.
 १८. विज्ञेषु किमधीकं. ईति सम्बत् १९०२ साल मीति आश्विनवदि ७ रोज २ मुकाम गोरषपुर. शुभं
 (२ सङ्ख्या)

जनरल गगनसिंह र अभिमानसिंह रानालाई सरदार भवानीसिंह खत्रीले
 बनारसबाट वि. सं. १९०२ कार्तिकशुदि १३ रोज ४ को दिन लेखेको पत्र
 श्री१.

१. स्वस्ति श्रीसर्वोपमायोग्येत्यादिसकलगुणगरिष्ठराजभारासामर्थश्रीजनरलगगनसिंहश्रीजनरलअभिमानसिंहरानामा-
 २. हासयेषु इत श्रीसर्दारभवानिसिंहषत्रिकस्य सेवाआसिषसतम्पुर्वकपत्रमिदं. इत निक. तांहां कुसल भया सब
 बातमा हाम्म्रो स-
 ३. म्भार होला. आगे जाहांको समाचार भलो छ. उग्रंत कार्तिकशुदि ११ रोज २ का दिन १०० नाउ
 पश्चिमतरफबाट जाहां बनार-
 ४. समा आईपुग्या. नाउ राजघाटमा उत्पार लाग्या. येक पल्टन् घुस्किमा सिक्रवल्मा उसै दिन आईपुग्यो.
 नाउमा क्या रहेछ भन्या
 ५. मनमा संघेह लाग्यो र २।४ जना मानिसलाई जासुचि गर्न लाजा र उन मानिसहरूले आषाले देषि आयाको. ति
 नाउमा रह्याका सिपा-
 ६. हि बिल्कुल घायेल रह्याछन्. यो कुरा निश्चय हो. येस्मा संदेह छैन. इ घायेल सिपाहि मुक्सुदाबाद लैजांछ
 भन्या षवर छ. पछिमतरफ के-
 ७. हि बिग्राको तवर देषिछ. कुरा त ठेरै गलवा मुनिन्छ. तहकित नभै लेषन सकिदैन साचो ठहर्न्याको षवर लेषदै
 गरला. विज्ञेषु किमधि-
 ८. कमिति. सम्बत् १९०२ साल कार्तिकशुदि १३ रोज ४ मुकाम बनारस् इस्वरिगंगा. शुभम् — — — —

(३ सङ्ख्या)

प्राइममिनिस्टर जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीलाई कपतान महारुद्र खत्रीले
 हेटौँडाबाट वि. सं. १९०६ पौषवदि ३० रोज ५ मा लेखेको पत्र
 (खाममा एकातिर)

१. स्वस्ति श्रीश्रीश्रीमद्राजकुमारकुमारात्मज श्रीप्राईममिनिस्टर यान्
 २. कम्पांडरईतचीफ जनरल साहेब जङ्गबहादुरकुँवर राणाजीका चर-
 ३. नारबृन्दतलेषु पत्र कातिपूर पौचै शुभम् = = = =

च/पूर्णमा ७० अङ्क

(खाममा अर्कोतिर)

१. सं १९०६ सा. पौषवदी ३० रोज ६ दा. चिसापानीवा-

२. ट

छापमा-

१. थोइष्टदे-

२. वताचरण

श्री१

श्रीजनरल

१

१. स्वस्ति श्रीसर्वोपमायोग्यत्यादि सकलगुणगरिष्ठ राजभारोद्धारणखड्गग्राहिकसामर्थ श्रीश्रीश्री-
२. मद्राजकुमारकुमारात्मज श्रीप्राईमनिष्ठर यान् कम्यान्डरईनचीफ जनरल साहेब जङ्गबहादुर कुवर
३. राणाजिका चरणारवृन्दतलेषु ईत श्रीकपतान माहारुद्र षत्रिको सलामपूर्वकपत्रमिदम्. ईत निक. ता-
४. हा चरण सदा कुसल मंगल चरणारधिर हुनुभया हाम्रो ऊद्वार होला. आगे जाहाको समाचार भलो छ. पौ-
५. षवदि ११ रोज २ मा लेषिबक्सनुभयाको चिठि १ र दस्कत् १ येहि वदि १४ रोज ५ मा आईपुग्यो. बिस्तार
६. बुकि सिर चह्नाजो. उप्रान्त बाबु औदानसिलाई बढिया पाठसित सम्झाई बुझाई फिराई पठाऊन्या काम
७. गछौ. सम्झाऊदा बुझाऊदा मानेनन् भन्या पनि कौने जुगतिसंग पनि मधेस्तर्फ फिराईदिन्या काम गरौ-
८. ला. लाहुरि रामसिसमेत् जना ३ लाई पनि आग्याबमोजिम सिपाहि साथ लगाई तेस्तर्फ छोडिदी-
९. न्या काम गछौ. हाजर हुनन्. बाकि अंगरेजका कपतान बिबिसमेत् लि आऊन्याछन् भनि लेषिबक्स-
१०. नुभयाका अर्थ डेराडंडा र षानापिनाको सराजाम्को ताकिति हामिले गन्याका छौ. अरु पाल्पा हा-
११. तिसारका हाति - १ - साहेबका साथ कटहरवना गया. सुर्जप्रसाद हाति र रणगज हाति जाही र-
१२. ह्याका छन्. सवारिलाई स्यामकलि ढोई तयार गरीला. गदेला जाहा रहेनछ. गदेला १ पठाईबक्स्या
१३. बढिया होला. गवैया तमाषु १ मनोहर १ जाहा आईपुग्याका छैनन्. आईपुगनि मात्र तेस्तर्फ छाडी-
१४. दिन्या काम गरौला. विज्ञषु किमधिकं. ईति सम्बत् १९०६ साल मिति पौषवदि ३० रोज ५ मुकाम
१५. हेटौडा. शुभम् — — — — —

(४ सङ्ख्या)

कम्यान्डर-इन-चीफ बमबहादुर कुंवर राणाजीलाई कुलमानसिंह बस्न्यातले
सिलगढीबाट वि. सं. १९०७ चैत्रवदि ३० रोज ३ को दिन लेखेको पत्र

श्री१

श्रीकालीजङ

१

१. स्वस्ति श्रीमन्निजदोईण्डकमलकलितकरालकरवालनिराकृतारिकदम्बश्रीमद्राजकुमारकुमारात्मज-
२. श्रीकम्यान्डरइनचिफजनरलबम्बाहादुरकुवरराणाजीवर्मसु श्रीकाजी कुलमानसिंह बस्न्यातको सला-

३. मस्तमसहश्रमपूर्वकपत्रमिदम्. इत निक्. ताहा थ छेम कुसल रहनुभया हाम्रो उद्धार होला. आ-
४. गे बाहाको समाचार भलो छ. उप्रान्त अधि ब्रह्मदेउ मंडीमा चौधराइ मुष्यालीको लालमोहोर ति-
५. ककामलका नाउमा भयाको रहेछ. पोरका साल निक्कामल् मन्यो. चौधराइको ठेगान नभया मंडीमा का-
६. म चलेन भन्या बिति गरि पठाउदा चौधरी मुषिया पजनी गरिहालनु भन्या लालमोहोर भैं आउदा सोव-
७. मोजीम चौधरि मुषियालीको पजनी गरियो र मंडीको काम चलायाको हो. यो साल पनि चौधरि मुषिया-
८. लाइ फुल्याइ पत्याइ मंडीमा काम लायाको छ. चौधरि मुषियाका नाउमा खकाको मसौदा चन्हाइ
९. पठायाको छ. त्यो खका भैं आया जस्का नाउको खका हो सौपन्या काम गरुला. खका भयेन भन्या विना
१०. चौधरि मुषियाले मंडीको काम चलन्याछैन. सो अर्थ खका चाडो गराइ पठाइबक्स्या मंडी अबाद
११. गुलजार रहला. अरु कामकुरालाइ र जो चाहीन्या कुराको फेजाको बिस्तार अधि बिति गरि चन्हा-
१२. इ पठायाबमोजीमको पैसाको टक् मान्या र इन्को व्येहोरा अरु सिक्ष्यातिस्मेतको निगाहका करुणा-
१३. पत्र आउदै रह्या सोबमोजीम काम गरुला. विज्ञेषु किमधीकम्. इति सम्बत् १९०७ साल मिति चैत्रव-
१४. दी ३० रोज ३ मुकाम सिलगढी शुभम् — — —

(५ सङ्ख्या)

प्राइममिनिष्टर जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीलाई
ज. जयनरसिंह कुँवर राणाजी र ज. बट्टीनरसिंह कुँवर राणाजीले
प्रयागबाट वि. सं. १९१० ज्येष्ठवदि ४ रोज ५ को दिन लेखेको अर्जो

श्री

अर्जि — — — — —

१. उप्रान्त हजुर्को गाथ सदा छेमकुसल मंगल भैं स्थिर रहनुभया हामि फिकर्मन्दको
२. रोजवरोज् प्रतिपाल उद्धारहोला. आगे हाम्रा बडो पुर्व पुण्य उदय हुनाले एस् अव-
३. स्थामा हजुर्को मेहर्बानिसाथ दर्सन पाउदा आजसम्मका हरएक् तरहको तक्ली-
४. फ र फिकर्सब् निवारण भयो. हाम्रो धन्य भाग्य रहेछ भनि बहुत् आह्लाद भैं सा-
५. न्हे छुसि लाग्यो औ हजुर्का रवाब् र अदप्मा हामी वदनसिब् र मन्दबुद्धि दोशो वे-
६. जारिका बेहोस्मा बिति चढाउदा केहि जान् अजान् पन्याको माफ राण्या जाला.
७. जरुरियात्का बीन्ति चढाउनुपर्न्या कुरा पनि धेरै रह्याका रह्याछन्. हजु(र) कददर्-
८. न् हुनाले मेहर्बानि गरि हामिमा लऊ र नभयाका कुराको पनि बन्दोबस्त ग-
९. रिबक्सनुभयो. हामि कस्तै बेसमुक् नालायक् भया पनि दुई जांहांन्को मालिक् हु-
१०. नुहुन्छ. क्या अधि क्या पछि अवस्य उद्धारगरिबक्सनुहुन्येछ भन्या दिल्मा बेसरि ये-
११. किन् थियो. छुलासा देषनमा आयो औ हजुर्सर्वपक्षले पिता हुनुहुन्छ. यदि हामि
१२. बालश्उपर जांहांसम्म तस्दीया गरि कृपा राषिबक्स्यापछि निहायत् बेनिहा-
१३. येत् लाचाभैं पाउमा बिन्ति गछौ. छेमा राण्या जाला. हामिलाई बाहिर ल्याउदा

१०/पूर्णिमा ७० अङ्क

१४. लैजांदां साहेवान्हरूलाई असिजिलो हुनाले लाठ्साहेबले पनि एसमा रा-
 १५. जि हुन्येछन् भन्ये जस्तो लाग्छ. हिन्दुस्तान्मा मुस्किल् र एहि चार मैन्हा गर्मि हो.
 १६. पहराका सिकस्ती र गुल्गफडाले पनि रातदिनुत्न पाईदैन. एस्पालि जिउ प-
 १७. नि सान्हे टुटिरहेछ. कोठिको हाल र सबै हजुर्मा जाहर्भयो. हामीले हजुर्का आइन्-
 १८. मा अर्को तरह गर्न महज नुक्सान् र असाद्य छ. हजुर्का मेहर्वानिले सबै कुराको
 १९. एस्तै तार्तम्बे मीलन जांदां चरणमा रोये नकराये अन्यथा सरण छैन र हजुर्मा बहु-
 २०. त् किजो गन्याको हो. मंसिरसम्म अरु राजा बाबुका सरहसंग किल्लाबाहिर राखिब-
 २१. कस्या हजुर्को मर्जि सिरउपर राखि केहि कालमा बिज्मद् गर्न पाउंदा हुं. यति हजुर्का जना-
 २२. ब्मा हामि अनाथको सहश्र कोटि कोटि बिन्ती छ. मन्जुर्गरि बक्स्याजाला औ हजुर्बाट म-
 २३. जि भयाबमोजीम् तिल्लोर्कदिया. अरु कुरा र बांहांवाट लेखि आयापछि पाउला भ-
 २४. नि जवाब दिई रह्याछन्. तेस्को चाडो बन्दोबस्त गरि मेहर्बानि भया बढिया होला. बां-
 २५. कि स्तान् गर्न मेहर्बानि भयापछि अघि तलासिका रूपैआं पाउला भनि मर्जी पनी भयाको हो.
 २६. बांहांका बडासाहेबलाई देउ भन्या पर्माना आया कपडाविना सान्हे हरज्छ. उसैले
 २७. स्तान् गर्दा केहि दान्पुण्य र कडा बदल्या थिजुं. हाओ त पाउमा बिन्ति मात्र हो. श्री-
 २८. फ मेहर्बानिले मात्र उद्धाछ. हजुर्को तावेदाहुं. जो मर्जि. बेउजुर लेष्टामाको कम्बेस्
 २९. माफ राखि बक्स्याजाला. मिति जेष्टवदि ४ रोज ५ शुभम्^१ — — — — —
 ३०. इत जयबाहादुर कुंवंर राणांजि वद्विनसिंह कुंवंर राणांजिको कोटि कोटि साष्टां (ग)
 ३१. दंडवत्सेवा सतम्सहश्रम् शुभम् — — — — —

(खामको अगाडिपट्टि)

१. स्वस्ति श्रीमद्वाजकुमारकुमारात्मज श्रीश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीदा-
 २. ज्यैज्यु प्राईममिनिष्टर यान् कम्यांडर ईन्चीफ जनरल
 ३. जङ्गबाहादुर कुंवंर राणांका चरणकमलतल अर्जि-
 ४. पत्र नेपाल् कान्तीपुर पहुं चै शुभम् — — — — —

(पछाडिपट्टि)

लाहाछाप (फारसीमा)

(अर्कै अक्षरले लेखिएको)

१. सं १९१० साल जेष्ट-
 २. वदी १२ रोज ६ वा.
 ३. प्रयागवाट जनरल २ बाट

१. यस ठाउँमा फारसीमा कुँदिएको छाप लागेको छ ।

पुर्णिमा ७० मङ्गल/१२

(६ सङ्ख्या)

काहिँला साहेबज्यू वीरेन्द्रविक्रम शाहलाई प्राइममिनिष्टर जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीले
वि. सं. १९१२ कार्तिकवदि ६ रोज ४ को दिन लेखेको पत्रको मसौदा

१. सं १९१२ साल कार्तिकवदि ६ रोज ४ श्रीप्राइममिनिष्टरबाट श्रीकाहीला
२. साहेबज्यू वीरेन्द्रविक्रमसाहेदेवेषु
३. उप्रान्त बनारस तेलियानाराका नवाब दुर्गाकुंडका नवाब र रामनगरका राजा-
४. संग प्रयागमा भयो जाँहा हुँछ. असल लडदामा नहान्याका कुषुरा जातजा-
५. तका जाहा मंसंग सय दुयेक् भाल्या छन्. इनलाई जितन्या हैदरावादि धाग-
६. स्मा कांटेवाल् भाल्या १ घुंडिवाल भाल्या १ पोथि २ पैठानी भाल्यामा कां-
७. टेवाल भाल्या १ घुंडिवाल भाल्या १ पोथि २ सलारजङ्गमा कांटेवाल भा-
८. ल्या १ घुंडिवाल भाल्या १ पोथि २ कुनुङ्गमा कांटेवाल भाल्या १ घुंडिवाल
९. भाल्या १ पोथि २ नागको जातमा कांटेवाल भाल्या १ घुंडिवाल भाल्या १ पोथि
१०. २ इ कुषुराहरूका जातमा असल असल् हेरी नहान्याका मंसीर महिनामा
११. जाहा आईपुगन्या गरि चाडो पठाइबक्सनुहवस्. इ कुषुराहरू पठाइबक्सनुहुंदा कुषुरा-
१२. षरीइमा जो लाग्याका रुपयाको विजक्समेत् पठाइबक्सनुहवस्. रुपया पठाइदि-
१३. उंला. हजूरलाई षायस भयाका जनावर चिडियाहरूमा जो चाहिँछ लेषी-
१४. बक्सनुभया कुषुरा ली आउन्याका हातमा चन्हाइ पठाउन्या काम गरुला.
१५. नहान्याका दुइ तिन वर्षका असल् कुर्चा बटं पनि १०/८ जो पाइन्छ-
१६. न्. इन कुषुरा ली आउन्याका हात पठाइबक्सनुभया हजूरको मेहरवानगी र-
१७. हेछ भनि म बुझुला. इ लेषीयावमोजीम्का कुषुराहरू फिकाउनालाई अ-
१८. रु महाजनहरूबाट पनि फिकाउन्या थिजं. महाजनहरू इ कुषुराको जात पनि छुट्या-
१९. उन सकतैनन्. फुल पान्या र नपान्या बुढो र जवान् नहान्याको पनि छुट्याउ (न)
२०. सकतैनन्. हजूरलाई पनि याद छ. कप्तान मामा दलबहादुर थापालाई सौष हु-
२१. नाले सबै याद छ. इन्लाई पनि जचाईकन पठाइबक्स्या बढिया होला. असल्
२२. चिज्लाई षरीइ गर्दा रुपया ढेर पर्दछ. रुपया ढेर पर्दछ भनि गाँहो नमानिबक्सनुहो-
२३. ला. सस्ताले कमसल् चिज् पाइन्छ. सस्तोपछि लागी कमसल् चिज् नपठाइ-
२४. बक्सनुहोला.

(७ सङ्ख्या)

प्राइममिनिष्टर जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीले कप्तान दलबहादुर थापालाई
वि. सं. १९१२ कार्तिकवदि ६ रोज ४ को दिन लेखेको पुर्जो

१. श्री कप्तान मामा दलबहादुर थापाके श्रीजङ्गबहादुर कुवर राणाजीको

१२/पूणिमा ७० अङ्क

२. सलाम. उप्रांत कुषुराको जात उमेर जो चाहीन्या कुरा श्रीकाहीला सा-
३. हेबज्यूलाइ लेषीयाका चिठिमा लेषीयाको छ. सोबमोजीम् लेषीयाका
४. कुषुरामा लडाइ जात हेरी नलि छाति गर्धन् उमेर जात हेरी बढिया ठहरा-
५. इ जातजातका कुषुराका काबुक्मा फलाना जात्को हो भनि पुर्जि कुंडा-
६. ई पठाइदिन्या काम गर. कुषुराको फर्माइसि पठायाछन् भनि नाराज हीला.
७. हात्रा मावलीका कुलमा सबै बातका सौषी छौ जांदछौ भनि लेष्याको
८. हो. पुसी छौ भन्या. भानीज्ले फर्माइसि पठायाको रहेछ भनि पठाइदेउ.
९. पुस छैनौ भन्या तिम्रो पुसी. ताहा तिम्रा तलासमा पाइन्छन् भन्या दुइ ति-
१०. न वर्षका कुर्चा नहान्याका बढिया बटै गोटा दस् आठ् पठाइदिया बढिया
११. होला. मंसीरभरमा जाहा आईपुगन्या गरी पठाउन्या काम गर्नु. ———

(पत्रको शुरूमा लेखिएको)

१. पुर्जी

(८ सङ्ख्या)

भोजपुरे अयोध्या मिश्रको भनाइ

श्री१

१. भोजपुरे अजुध्या मिसिरको जमानि. चैत्रवदि ७ रोज ६ का ७/८ घरि दिन
२. बाकिमा दक्षीनतर्फ अंरेजका फौज देषा परि फिरि घुमि पुर्वतर्फबाट
३. नवाबिलाइ तोपले हान्दा पैले बालाराउ घोडामा सवार भै अ-
४. गाडी नौकर्दा कमिलाका गोला फुट्या छै चारैतर्फबाट नवाबि फौज ठुकि
५. ६।६ घोडा लाग्याका घोडा पेटिस्मेत तोप् ३ र दुइ अढाइ सै बेधर्मी बंदुक् अं-
६. रेजको नवाबिले लुटि अंरेजलाइ २ कोस हटाई आफ्ना मुर्चामा बस्न आया.
७. नवाबिको मोगजिन् अंरेजले लगेछ भन्या षबर भै रातमा बालाराउको छा-
८. पा परि आफ्ना मोगजीन असबाफ् फिराइ ल्याया. आज फजेरै सौराहाको उ-
९. त्तर: पाहि गरि पुर्वतर्फबाट र हिजो हटि रजाड गयाका दक्षीनतर्फबाट
१०. आइ घरि १ लडाजी हुदा नवाफितर्फको १ अबाज तोप् र बंदुक् चलाइ
११. नावाबि हटि जंगलतर्फ गया. सैनामैनामा पुग्यापछि मलाई छोडीदिया.
१२. बेगम् र घाल्सा फौज पाहाडतिर लाग्या. बालाराउ र फौजले तोप र बं-
१३. टुक्का लडाइलाइ अब मुर्चा किस आड हेरि तरवा-
१४. रि लडाई गरौला भनि घोडा छोडी पर्वतका काठ्मा रह्याका छन्. हिजो-
१५. का लडाईमा ५ सै गोरा ३ सै मनराजी अंरेजतर्फका जुळया, १०।१२ सै न-
१६. वाबितर्फका जुळया. आज बेहान अंरेजतर्फ २ नवाबतर्फ ३ जुळया. म
१७. छुट्यापछि जंगल्बाट निस्की नन्ना गाउबाट आउदा वनका मुषमा सै डे-

पूर्णिमा ७० अश्वि/१३

१८. ठ सै मन्राजी सवार भेट्या र मलाइ पक्या. तं फिरारिको जसुस् होस् भ-
 १९. न्या र मैले आफ्ना कुराको बयान गर्दा मलाइ छोडीदिया. बुटवलमा ढेरै बद-
 २०. मास लुक्याका छन्. तिनिमाथी जानु छ. अँले स्नानपानिमा जाउ भनि नञा गाउतिर
 २१. गया. शुभम्—

(९ सङ्ख्या)

श्री ३ महाराज जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीलाई
 वि. सं. १९१५ ज्येष्ठवदि १३ को दिन लेखिएको पत्र

श्रीगुरुवरो जयतितराम्

कामाक्षा

१. ॥ स्वस्ति श्रीमदतिप्रचंडभुजदंडमंडितोदंडखड्गखंडितोदंडवरींद्रमं -
 २. ॥ डलोदंडमुदंडमंडलीमंडितावनीखडोदंडकीर्तिस्थितिस्थापक-
 ३. ॥ श्रीश्रीश्रीश्रीमहाराजश्रीजंगबाहादुरकुवरराणाजीशाहदेव-
 ४. ॥ देवानां सदा समरविजयिनाम् अस्मत्कृताशीर्वादात्मकना-
 ५. ॥ रायणोल्लसतुतराम्. अत्र कुशलं तत्रास्तु. अपर संन्न ६३ तृ-
 ६. ॥ सटके चंद्रमास बिदा होके श्री --- जीका यात्रार्थ आप उस दिन-
 ७. ॥ शे पूर्व देश बंगलामे आया. प्रस्तुत कोचव्याहार राजधानीमे स्थि-
 ८. ॥ ति किय्या हे. हमारा शरीर अच्छा नहि. समय व्यपरीत जानक अगे
 ९. ॥ ...नहि अगे चतुर्मास बितीतानंतर श्री --- जीका यात्राका विचा-
 १०. ॥ र हे. सो आपको लिखा हे. अगे हम केवल आपका शुभचिन्त-
 ११. ॥ क हे. स्नानसंध्या करके निरंतर आपका हाशीर्वाद ताहु आपका
 १२. ॥ बारंबार जय हो. अँसा ॥ अगे वर्तमान अके आपको विदित
 १३. ॥ होणेवास्ते लिखा हे. केवल परोपकार हजनतमे कीर्ति होगावास्ते आ-
 १४. ॥ पकु लिखता हु. आपसे अे कार्य होगा. अँसा जानके ॥ अत्र स्थल को-
 १५. ॥ चव्याहारका महाराजी श्रीश्रीनरेंद्रनारायण भूपबाहादुर कुवजी कुं-
 १६. ॥ पनी सर्कार इंगरेजी विद्या पडोवणेका वास्ते कलखता ले गया
 १७. ॥ वर्ष छ सात भया. अद्यापि उनकु स्वराज्यमे पोहचनेका र-
 १८. ॥ जा कंपनी सर्कार दिव्या नहिवास्ते उनका राज्यका प्रजा तथा रा-
 १९. ॥ जधानी समस्त अत्यंत दुखित हो प्रशंसित पजी महाराज बा
 २०. ॥ ... मातेश्वरी श्रीमहाराणिलोकका रोदन करते अन्न
 २१. ॥ ... के हम आपका जगतविख्यात कीर्ति वर्णन करा. अगे पू-
 २२. ॥ वं उन लोकका भि आपका । कीर्ति शुभ हे. आपका कीर्ति श्रावण कर-

१४/पूर्णिमा ७० अङ्क

२३. ॥ के अमशे कहा श्रीश्रीश्रीमहाराज जंगबाहादुर शाहादेव कुँअ(र) के
 २४. ॥ पत्र लिखियेगा. प्रशंसित बाहादुरका पुण्य प्रतापशे हमारा संता-
 २५. ॥ नका मुख देखनेमे आवेगा. अँसा हमारेसे कहा. बोहत संतापपू-
 २६. ॥ बँक कहावास्ते हम आपकु लिखता हु. आप थोडा वार्ता कुँप
 २७. ॥ नी सर्कारशे कहनेसे अे कार्य सिद्ध होयेगा. अे कार्य सिद्ध हो-
 २८. ॥ णेशे आपका कीर्त्ति बंगदेश (मे बहु)त होगा. अगे पूर्वयुग श्रीयु-
 २९. ॥ (धि)ष्टिरादिक बडा बडा राजा भया. सर्वकीर्त्तिवास्ते परिश्रम किय्या हे. अँ-
 ३०. ॥ से ही आपका भि कीर्त्ति रह जावेगा. अगे आपका भरोसाउप-
 ३१. ॥ र हमने बचन दिय्या. अँसा श्रीश्रीश्रीमहाराजा जंगबाहादुर-
 ३२. ॥ का लिखनेसे आपका पुत्र स्व राज्य पोहचेगा. अँसा महाराणीलो-
 ३३. ॥ ककु हमने बचन दिथ्या हे वास्ते हमारा बचन मिथ्या न होवे. अँसा
 ३४. ॥ यत्न करणा उचित हे. हमारा बचन रक्षण होगा. अँसा जानके आपकु
 ३५. ॥ लिखा हे. अगे कुँपनी सर्कार कदापि कहे महाराजकु विद्या पूर्ण
 ३६. ॥ नही भया. अँसा तो अेक पडावणेवाला सात जावे स्वराज्यमे पडा-
 ३७. ॥ वेगा. अँसा कहनेमे आवे ॥ अगे कोचव्याहारका माहारा-
 ३८. ॥ जका आबरू बंगदेशमे बहुत हे. प्राचीन राज्य हे. सो आ-
 ३९. ॥ पका विदित होगा. अगे सुज्ञेषु बहुता कि. अे पत्रोत्तर
 ४०. ॥ संस्थाम कोचव्यारकु भेजनेमे आवे. अे पत्रोत्तर शुभपू-
 ४१. ॥ बँक भेजनेसे सर्वराज्य प्रसन्न होगा. शुभम्. मिति जेष्ठव-
 ४२. ॥ अ १३ सम १९१५ ३

(१० सङ्ख्या)

श्री ३ जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीलाई राजा शिवराजसिंहले

वि. सं. १९१८ वैशाखमा लेखेको पत्र

श्री

१. स्वस्ति श्रीमन्नीजमुजदंडप्रचंडकरालकरवालनिराकृतिारिक्तदबश्रीमद्राजकुमारकुमारात्मजप्राय-
 २. ममनिष्ठर यान कम्यांडरनचीफ जनरल जी. सी. बी. श्रीश्रीश्रीमहाराजजंगबहादुरकुँवरराणाजीदेवे-
 ३. पु इत श्रीमनराजा शिवराजसिंहका सलाम. यहाँ आपकी इनायतसे खैराफियत है और खैराफियत मिजाज
 ४. आलीशे वो रोज नेक चाहता है. पहले इस्से कि जब दायरा दौलत हजूरका बतकरीव दरसन श्रीवद्रीनारायण
 ५. इस मुल्कमे रौनक अफरोज थे. जो अरीजे रवाने खिदमत आलीके हुये. उन्के जवाबसे मुस्ताज होता रहा. अब
 ६. असें तीन चार बरससे तीन चार किते अरीजे खिदमत फँज दरजतमे गुजराने. लेकिन जवाबसे मुअजिज
 ७. न हुआ. इस्को सिबा नहोने फुरसत इन्तजाम माली और मुल्कीया खूबी किस्मत अपनीके किया तसब्बर
 किया
 ८. जावे और हरगिज जात बाबरकातसे गुमांन फरामोशीका नही कर सकता हूँ और रातदिनभग बान्से दुआ
 नेक रख-

पृणिमा ७० अङ्क/१५

९. ता है कि अबतक जातवाला सिफातसे तमाम हिन्दोस्तानकी जेब और जीनत है और खसूस नियाजमन्द आ-
 १०. पकी नवाजिश परत कियः करके अपनेको एक नियाजमन्द और खैरखाहान हजूरका तसब्बर करता है
 ११. और हमेशा उम्मेद हासिल कर्ने मुलाजमतआलीकी रखता है और इस मुल्क जदीदके अहलकारान सर-
 १२. कारीके कबजेमे आनेसे निहायत खुशी हुई कि अब बकवसीला जाहिरी भी हो गया कि जिस्वक्त हजूरवास्ते
 १३. मुलाहजे मुल्क जदीदके रौनक बखशी करेंगे. जरूर मुलाजमतसे बजुरगी हासिल करेगा. मगर यह आरजू
 १४. दिल्ले रही. लेकिन एक बड़ी खुशी है कि दामाद नियाजमन्दका राजा कुलराजसिंहकि मुल्क उन्का मल्क
 १५. चन्द अर्सेसे अहद अंग्रेजीमे जन्त हो गया है. अब ईश्वरकी कृपासे वो मुल्क भी इसी मुल्क जदीदमे...
 १६. आया है. बरखुरदार मज्कूर चारपावी हासिल करते रहेंगे और हजूरकी खाविन्दी और क(दर)-
 १७. दानीसे उम्मेद कवी है की बरखुरदार मज्कूर अब अपने हक और मरतवेको हजूरकी इना-
 १८. यतसे पहुँचेगी और हमेशा खिदमत फँज दरजतमे हाजिर रहैगा और उम्मेद रखता ह
 १९. कि इस नियाजमन्दको हमेशा हाजिर और गायब एक फरमाबरदार और तावेदार तसब्बर
 २०. फरमाकर इनायत नाम जातसे मयेकार लायके इस्तरफके मुमताजी बखशते रहें. मुल्त
 २१. मिसे तारीख २४ अब्रैल सिन् १८६१ ईस्वी

१. दसषत् शीवरा-

२. जसींह १

(११ सङ्ख्या)

श्री ३ जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीलाई राजा राजेन्द्रकिशोरसिंहले
 वि.सं. १९१९ भाद्रवदि १३ को दिन लेखेको पत्र

श्री १

१. स्वस्ति श्रीमदतिप्रचण्डमुजदण्डमण्डितोद्दण्डवैरोन्द्रमण्डलोद्दण्डमु-
 २. ण्डमण्डलिमण्डितावनिखण्डोद्दण्डकीर्त्तिस्थितिस्थापकश्रीश्रीश्री-
 ३. महाराजजङ्गबहादुरराणा जी. सी. बी. प्राइमिनिष्टर यांड कम्प्यांड-
 ४. रइनचिफसाहदेवेषु सदा संग्रामविजयशालिषु स्वस्ति श्रीप्रताप-
 ५. नारायणेत्यादिविविधविरुदावलीविराजमानमानोन्नतश्रीमन्महा-
 ६. राजाधिराजश्रीश्रीश्रीमद्राजेन्द्रकिशोरसिंहबहादुरदेवदेवानां सदा स-
 ७. मरविजयिनांका सलाम. इहां कुशल क्षेम है. आपका कुशल (क्षेम चा)-
 ८. हिए. जेशे खुशी है. आगे बहुत रोज हुआ. जो कोइ खत आपका नहि आ-
 ९. आ. लेकीन जवानो चौतरिआ गुरुप्रसाद साहके मालुम हुआ जो आप-
 १०. हके मुलुक शैर वो सीकारवास्ते तशरीफ ले गएथे. अब कुशल क्षेमशे नैपा-
 ११. ल दाखील हुए. इश बातशे जीव बहुत खुश हुआ. आगे आजकल्ह एक मो-
 १२. कदमा शरहद तीरवेनीका हमेशे वो राजा रामनगरसे पेश है. वो दर हकीक-

१. यहाँनिर फारसीमा कुंदिएको छाप लागेको छ ।

१६/पूणिमा ७० अङ्क

१३. त उश सीवानेमे दषल कवजा हमारा हमेशे चला आता है. अब उनके तर-
 १४. फशे नाहक दावा बरषलाफ बाधकर नालीश हुआ है. वो कागजात शबु-
 १५. त एकरारी उन्हका जो अदालतमे पेश है. उशीशे उन्हका दावा वातीलत शौ-
 १६. अर होगा. लेकिन उन्होने मीरसुबा रतनमानशींघको गवाह मोकरर कीआ
 १७. है. इशवास्ते आपके खीदमतमे लीखा है के मीरसुबाको इजाजत होके
 १८. वं जो शरहद कदीम हमारा आपके मुलुकशे चला आता है. वो थाक वस्तका
 १९. नकशा भी होगे आहै. तीशके बरषेलाफ वे आन अपना मत लीखावे काहे
 (फट्केमा)

१. की हमेश्को हमेशे श-
२. रहद शीवाना तीखेती-
३. के शामने नैपालशे
४. है. रामनगरशे कवही न-
५. ही है. जीआदे मिजाज-
६. का कुशल क्षेम हरह-
७. मेशे लिख फरमाते रही-
८. एगा. जेशे घुसी है मिति
९. भादोवदि त्रयोदशी संवत्
१०. १९१९ शाल शुभम्—

(१२ सङ्ख्या)

श्री ३ महाराज जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीले
 रामविक्रम थापा र यज्ञविक्रम थापालाई
 वि. सं. १९२७ कार्तिकवदिमा लेखेको पत्रको नकल
 श्री: १

१. स्वस्ति श्रीमदतिप्रचण्डभुजदण्डेत्यादिश्रीश्रीश्रीमहाराजजङ्गबहादुर-
२. राणा जि. सि. बि. प्राइममिनिष्टर याण्ड कम्याण्डरइनचिफकस्य स्वका _____
३. आगे रामविक्रमसि थापा छेत्री जग्येविक्र(म)सि थापा छेत्रिके. तिम्रा बाज्या
४. अमयानन्द स्वामिबाट राख्याको फकिरहरुलाइ सदावर्त दिन्या घेत र
५. फुलिपं गुठ भाइहरुबाट यथार्थ नचली धर्म लोप हुदा सतपुरुष बा-
६. बु तलाइ ठहराइ निज गुठ अबउप्रान्त तलाइ अकत्यारि गरिदिज्यू.
७. सिलापत्रबमोजिम धर्म चलाइ धर्म यामी सदावर्त सिवप्रिति जा-
८. नि १९१६ सालदेखि जगाको काम गर. यो सदावर्तगुठीमा सिलाप-

पूणिमा ७० अङ्क/१७

९. त्रबमोजिम धर्म चल्यासम्म भाइ अरु भाइले बिचोला गन्या भन्या
१०. गुठ बिगार्न लागन्यालाइ सिलापत्रमा लेख्याको पातक लागला. यो
११. पत्रको साछि लक्ष्मीदास बाबाजि नारानदास कोत्या बुद्धिराज था-
१२. पा लाटो काल्या बुलाकि कसेस्या लेषक साछि देविदास पाध्या राबि
१३. १९१४ साल मिति कार्तिकसुदि १५ रोजका दिन ब्रह्मनालमा बसि
१४. तिमिहरुका बाबा रघुविक्र(म)सि थापा छेत्रिलाइ लेषिदिनुभयाको
१५. रहेछ. सोहिबमोजिम तिमिहरुका बज्यैज्यूबाट १७ साल बैसाखसु-
१६. दि ९ रोजका दिन थामि दस्कत गरिदिनुभयाको रहेछ. फेरि लेफटे-
१७. न्ट कर्णेल युद्धविक्रमसि थापा छेत्रि लेफटेन्ट कर्णेल भीमवि-
१८. क्रमसि थापा छेत्रि सुबेदार जबरबहादुर थापा छेत्रि समर-
१९. बिक्रमसि थापा छेत्रिहरुले पनि २७ साल आषाढवदि रोज-
२०. का दिन सोहिबमोजिम थामि दस्कत गरिदियाका रह्याछन्. सो
२१. तिनै कागज ल्याइ हाम्रा हजूरमा नजर गराइ तिमिहरुले बिति
२२. गर्दा सो तिन कागजबमोजिम हामिबाट पनि तिमिहरुलाइ थामि-
२३. बक्स्यौ. इति सम्बत् १९२७ साल मिति कार्तिकवदि रोज शुभम्

(१३ सङ्ख्या)

लेफटेन चतुर्मानसिंहले बरेबाबाट वि. सं. १९२७ मार्गशुदि २ रोज ६ को दिन पठाएको अर्जो

श्री७

१. (अर्ज) — — — — —
२. ... दि १ रोज ४ मां लेषिबक्स्योको सिक्ष्यार्ति ... ये वदि १२ रोज १ मा
३. ... सिर चन्हामां. कलकताबाट — — १ — मार्फत घरिद भै आयाको
४. (बारुद) केप दा ... ई... मार्फत ... आईपुग्या हुनन. सो बारुदकेप ती-
५. मिले बुफि लि भर्पाई दिनु. सो माल बोकाउनलाई ज्यालामा जो चाहिन्या कुलिको बन्दोबस्त
- ६ गरि बोकाई पका मानिस साथ लगाई चाडो रवाना गरि पठाऊनु. कुलिलाई ज्याला गयाको
७. भर्पाई र हिसाबको कागज पनी सोहि मालका साथ पठाईदिनु र हामिबाट भर्ना होला भ-
८. नि ईत्यादि बिस्तार लेषिबक्स्योका कुरालाई मार्गसुदि १ रोज ५ को ९ घडी दिन बाकीमां कहा-
९. र जना ३ ले बोकि टिनले मोन्हाको बारुदकेपको बाकस ३ जंहा आईपुग्यो. बन्दाबन्दी बा-
१०. कस ३ बुफि लि दानापुरको ईसर्मिट कंपनीलाई भर्पाई लेषिदिन्या काम गन्यां. जंहाबाट पनी
११. तिनी ३ जना कहारले बोकाई कंपनी रु. ६ बरेवादेखि नेपालस्मको ज्याला दि सिपाहि मान-
१२. विर गुरुलाई साथ गरि बाटामां आगो पानीले बचाई हिफाजतसाथ लि जानु भनी भन्हाई
१३. आज रवाना गरि पठायाको छ. हजुरमां दाखिल होला ओ यो मालहरु बोकि लि जान्या कुलि ज-

१८/पुणिमा ७० अङ्क

१४. ना ३ लाई ज्याला दियाको सकल भर्पाई पनि येहि अजिमा षामी चन्हाई पठायाको छ. दाषील होला. ज्यादा

१५. हर्फमा ऊचा निचा पन्थाको माफ मर्पाई बक्स्या ज्याला

१६. ताबेदार लेफटेन चतुर्मानसिको कोटि कोटि सलाम सलाम सलाम शुभं =

१७. ईति सम्बत १९२७ साल मिति मार्गसुदि २ रोज ६ मुकाम बरेवा शुभं = = =

छापमा-

१. श्री

२. चतुर्मान

(१४ सङ्ख्या)

प्रचण्डजङ्गको वि. सं. १९५५ भाद्रशुदि ५ रोज २ को अर्जो

श्री १

श्रीईस्वर

१

१. बिलिपत्र

२. उपरान्त गरिप्रवर कहगानिधान्दयासागर धर्मऔतार सर्वसक्तिमान् स्वयेम् ईस्वर प्रभु स-

३. कर्का गायमा - १ - ले सदा आराम राखे म अजान् गुलाम् बालष्को जन्मजन्मको प्रतिपा-

४. ल उद्धार हुदो हो. प्रभु सर्काबिट निघा भयेको भाद्रवदि १२ रोज १ को सिक्षार्ति सनदको स-

५. दर्सन भाद्रसुदि ३ रोज ७ मा पाई हरफहरफ पढि सिर चढाजे. करुणानिधान् प्रभु अजान्

६. गुलाम् बालष्ले हिन्दुस्तान्मा दुष पाई सर्कार्धर्ममुक्तिको पाउको सरणमा हाजिर हु-

७. दा अजान् गुलाम् बालष्ले लायाको लुगादेखि बाहेक अरु केहि थियेन. सो सब् सर्कार्मा जा-

८. हरै छ. दयासागर प्रभु अजान् गुलाम् बालष्को अभागले गर्दा सर्कार्को गुलामि गरि रिक्का-

९. ई षान्दाना भने बढउन सकिन. जहान्बच्चा भने सर्कार्को प्रतापले बढ्दै गयो. निघा भये-

१०. को भत्ताषर्चबाट बचाई घर बनाउ भने पनि अजान् गुलाम् बालष्को बुद्धि पुगेन. धर्मऔता-

११. र प्रभु ईस्वर भने पनि देव भने पनि अजान् गुलाम् बालष्को श्रीफ सर्कार्हीईवक्सीन्छ. सर्वस-

१२. क्तिमान् प्रभु आफ्नो षर्च लगाई घर बनाउन अजान् गुलाम् बालष्को केहि हविगत छैन.

१३. सो सर्कार्मा जाहरै छ. स्वयेम् ईस्वर प्रभु सर्कार्को पाउको सरणमा छु. मारिवक्स्ये पाप् पा-

१४. लिबक्स्ये पुन्ये. जो निघा

१५. लेषक्को कंबेसि अजान् गुलाम् बालष्उपर करुणा रहे अजान् गुलाम् बालष्को ज-

१६. न्मजन्मको प्रतिपाल उद्धार हुदो हो. जो हुकुं मजि

१७. ईत सदा अजान् गुलाम् बालष

१८. प्रचण्डजङ्गको

पुणिमा, ७० अश्वि/१९

१९. कोटि कोटि १०८ डण्डवत् १०८ सेवा

२०. ईति सम्बत् १९५५ साल मिति भाद्रसुदि ५ रोज २ सुष्म

छापमा-

१. श्री

२. प्रचण्डजङ्ग

३. ५२

(१५ सङ्ख्या)

गुरुराज तर्कराज पण्डितज्यूले.वि. सं. १९५५ द्वितीय आश्विनवदिमा चढाएको बिलिपत्र

श्री २

श्रीबागभैरव

श्रीइन्द्रायणि

श्रीश्वेतकाली

श्रीहरिसिद्धि

श्रीसिषालिदेवता

१

२

३

श्री ६ गुरुरा-
ज पण्डितज्यू
श्रीतर्कराज पं-
डितज्यू—

४

१. बिलिपत्रम्

२. उपरान्त गरिप्रवर करुणानिधान् हाम्रा षांगिमा दरियाको घुवा कीर्तिपुर गढभिन्न सहरका माझमा अ-

३. धि दर्बार देवालय षडा छदा सो दर्बार देवालयमा आगमदेवतास्मेत् हुनाले बडादसै चैतेद-

४. सै जात्रा पर्वपर्वमा स्मेत् सो दर्बारबाट देवालयबाट देवीदत्पट्टिका द्वन्या र हाम्रा श्रीमेहेरप-

५. ट्टिका द्वन्यास्मेत् २ द्वन्याले पनि सर्कारका हनुमानढोकाबाट तरवार बक्साइ लगी सर्का-

६. रिया २ थर पूजा ली तरवारसंग लगी सो दर्बारका पश्चीमपट्टीका ढोकामा तरवार राखी द्वा-

७. न्या थरी भलाद्वीहरूस्मेत् बसी पूजाविधि गरी ताहादेखि सीन्धुरजात्रा गरि तरवार अ-

८. धि अधि - १ - का रथ पछिपछि जात्रा चलाई लगी - १ - का स्थानमा रथ पुग्यापछी सो

९. तरवार फर्काइ लगी सो दर्बारका पूर्वपट्टिका ढोकामा राखी काजकाम गरी जात्रा सिद्धि-

१०. येपछी सलामि मोरु १ प्रसाद फलफुल् बोकाको फीला २ स्मेत् तरवारसंगै लगी ह-

११. नुमानढोकामा पुन्याईन्या रीत गरी आयाको र १२/१२ वर्षमा - २ - ३ - ४ - का नाच ४ मा

१२. स्मेत् नेगी काजकाम गरी आयाका रहेछन् तर दर्बार देवालय षडा छज्याल् दर्बार देवालय-

१३. बाट र दर्बार देवालय भत्केपछी सोही भत्केका पाताल् जगामा बसि सो रीत परीबन्ध ने-

१४. गि काजकामस्मेत् गरी आयाको हुनाले सो काजकाम गर्नुपर्न्या पाताल जगा छाडी

१५. अरु जगामा मकै षोर्तानि रोपी जागीर्दारले षाईपाई आयाको हुनाले सो पाषो ज-

१६. गाबाट न्वागी मकै घोगा २०/२५ घुर्तानी माना १/२ दी जागीर्दार अमाली मानी

२०। पूर्णिमा ७० अङ्क

१७. आयाको रहेछ. उस्ता जगामा लेषीयाको सो कौनै कुरा जाहेर नगरी पट्ट बाको सुद्ध रंकर
 १८. जगा हो. मलाई बिन्हाउने पुर्जि पाया त्रीसाला षाई चौथा सालदेखी आठोसन्हु कुत् बु-
 १९. फाउला भनि अघि २।३ पटक चोरीका बात लागी ऊयाल्षानामा परी कंद मैसकेको
 २०. हर्षमान चुकुल्ले जुट्टा बिति पारी हामीस्मेत् लेषीयाको कौनै प्रमाण नबुझी रपोट स-
 २१. दर गरी बिन्हाउन्या पुर्जि लि सो जगाहरू पनि सो दर्बार देवालयका जग पर्षाल् गान्हा-
 २२. को इट् र चौकका दुंगास्मेत् भत्काई उषेली बेचबिषन् गरेको र १४ सालदेखीका
 २३. दान्याहरूलाई बिगो डंडस्मेत् बुझाऊ भनि र हाल हाम्रा पुवा अमानत् तहसिल् गरेको
 २४. हुनाले हाम्रा कारीन्दा स्मेत्लाई कीर्तीपुरबक्यौताले पक्राऊ गरेको हाल सुन्दा भयौं-
 २५. को बेहोरा लेषी सर्कारमा जाहेर गरेको छु. लेषियाका परिवन्ध विधि सोहि दर्बार देवा-
 २६. लय भत्की पताल भयाका बाका जगामा बसी गर्नुपर्ने हुनाले सो बाका जगा बिन्हाऊन
 २७. दिन हुदैन्. बक्याईदिनुपर्छ. बिन्हाउने ठहरे पनि हाम्रा पुवाभिन्नका देवालय दर्बार भत्-
 २८. कि बाको भयाको पाषो जगा आबाद भयाको हाम्रा पुवाभिन्न परि हामी जागीर्दारले
 २९. षान पाउने पाषो जगा बक्यौताबाट तहसील हुनुपर्न्या होइन. तेसै अडाबाट साधसधि-
 ३०. यार भलायो तालुकदार सरजमीन् र रितिथितिस्मेत् झीकी बुझी लेषीयाको परि-
 ३१. बंध विधि सोही दर्बार भत्कि पताल भयाका बाका जगाबाट गर्नुपर्न्यो साचो रहेछ
 ३२. भने अघि रपोट सदर भै बिन्हाउने पुर्जि भयाको छ तापनि सो पुर्जि बिचि बिन्हाउन
 ३३. नदि बऊपाईदीनु. लेषियाको बेहोरा ठहरेन् र बिन्हाउन हुने ठहर्न्यो भने जागीर्दारका पु-
 ३४. वाभिन्नको पाषो जगा जागीर्दारले षान पाऊन्या सो जगा थामिदीनु. किर्तीपुरबक्यौ-
 ३५. ताबाट १४ सालदेखीको बाली बिगो डंडमा पक्राऊ नगर्नु. थुनियाका दान्याहरूला-
 ३६. ई स्मेत् छाडीदी लगत् काटी दी सर्कारीया सो दुंगा इट् बेचबिषन् गरेको बिगोस्मे-
 ३७. त् सर्कार दाखील गर्नु भन्या किर्तीपुरबक्यौतालाई तेस अडाको पुर्जि गरी दीनु भं-
 ३८. न्या सदरदफदरषानाका नाऊमा प्रमांनि गरिबकस्या हुदो हो. जो मर्जि---
 ३९. - ४ - को आसिर्वाइ-----
 ४०. इति सम्बत् १९५५ साल दु. आश्वीनवदी रोज शुभम् -----

(१६ सङ्ख्या)

ज. डम्बरशमशेर जङ्ग राणा बहादुरले वकील कम्यान्डर कर्णेल बहादुर जङ्ग राणालाई
 वि. सं. १९६३ भाद्र २६ गते सोमवारको दिन लेखेको पत्र

१. श्रीजनरल डम्बरसम्सेर जङ्ग राणा

२. बाहादुरबाट-----

३.

४. शुभ आशीष्

श्रीभाइ वकील क. कर्णेल

बाहादुर जङ्ग राणाके-

५. उप्रान्त तीमीले कंपनी रु. दुइ हज्जार २००० को हाफ लोट कीत्ता १६ आइ-

६. पुग्यो भन्या बेहोराको भाद्र २१ गते रोजमा चढाइपठायाको बितीपत्र हाम्रा

७. हजुर दाषील् भै जाहेर भयो.

८. हाल षरीद भयाको घोडा सवारले फेर्न लायाकोमा घोडाको अगाडी २

९. घुट्टामा ठुलो चोट र पछाडी २ पयेर बाजा आषामाथीमा स्मेत् सानु चोट

१०. लगाइ अरु मानीसको हातमा घोडा दोराइ सवार भागी गयाको हुनाले

११. घोडा त्राम वा बगीको ठकरं घुवाइ येस्तो बेहीसावसंग चोट लगाइ पठाइ-

१२. दीदा सवारलाई पक्रन पठायाको छु भनी लेषेको देषदा हामीलाई बडो

१३. अपसोच लाग्यो. भाइले असल तवरसग आफ्ना तबेलामा राषी अ-

१४. लगाडाका सवारमार्फत् फेर्न लाउनन् भनी सवारलाई फेर्न लगाइ राषनु

१५. भन्या बेहोरा लेषेकोमा दुलुवा सवारलाई फेर्न लगायेको बुझीछ. अलगढाका

१६. सवारमार्फत् फेर्न लगायाको भया तेस्तो बेहीसाव हुने थियेन की भनी

१७. हामीलाई बहुते अपसोच लाग्यो.

१८. सो घोडा फेर्न सवारलाई भरसक् गरी पक्रन लायेको छु भनी लेषेको-

१९. लाइ तेस्लाई पक्रदा के फल पाउछौ वा कुन फाइदाले पक्रनालाई

२०. कोसीस गरेको हो. सो पनी घुलासा लेषी पठाउने काम गर्नु.

२१. घोडाको चोट नीको गराउनालाई औसधी गराउन लायेको छु. १०/१५

२२. दीनमा नीको हुन लाग्छ भनी डाक्टर भन्छ भनी लेषेकालाई सो चोट

२३. हाडैमा स्मेत् लागन गयाको हो की छाला मात्र घुइलीने गरी चोट

२४. लागेको हो. सो घुलासा केही नलेषीयाको हुदा केही बुक्न सकीयेन.

२५. सो घोडालाई औसधी गराउनालाई भाइबाट आफ्नै तबेलामा राषी वा

२६. अलगढामा पठाइकन पनी जाहाबाट हुन्छ. कीफायत् गरी नीको हुन

२७. सक्छ. तिमीले तजबीज गरी औषधी गराउन लाउनेछौ.

२८. कंपनी रुपैया दुइ हज्जार २००० को हाफ लोट कीत्ता १६ पनी यसै-

२९. मा षामी पठाइबक्स्याको छ. तीमीछिउ आइपुग्यापछी हामीबाट

३०. अघी पठायाका फीरीस्तमा लेषीयाबमोजीम्का कंपनीहरूलाई दी

३१. बाकी तिमीसगै राषने काम गर्नु.

३२. जाहा हाम्रा गायमा आराम छ.

३३. ६३ साल भाद्र २६ गते रोज २ शुभम्

२२/पूर्णिमा ७० अङ्क

(१७ सङ्ख्या)

काशीदत्त पण्डितको अर्जी^१

१

श्रीमिनिष्टर साहब

१. अर्जी
२. उप्रांत गरिपरवर पश्चिम्तरफको षबर आजका २७ दिन भित्र आयाको
३. षबरमा जनरल १ कर्णेल २ घोडाचढा रिसाला जवान् ११०० पल्टन् ३ कप्ता-
४. नहर पनि धेरै सिष्तरफका फौजले मारिदियेछ. अंग्रेजको केहि फौ-
५. ज रातमा नदि तरि जाउ र किल्लामा २४ पत्तिका तोप २ चलाउ. कि-
६. ल्ला २ उडाइदिउ. येक तरफ लडाइ हुदै रहोस् भनि गयाछन्. घा-
७. ट छोडि तल्लातरफबाट नदि तरौ भनि पस्याका नदिमा किच-
८. ड् धेरै हुनाले नदिमा घोडा मानिस् तोप् धेरै गड्याछन्.
९. जनरल थोडे मानिस् पार लाग्याका रह्याछन्. उस्तै वेला-
१०. मा मुलराजका विकट्ले थाहा पायाछन् र हल्ला गरि आ-
११. इ जनरल गैह्र फौज जो थियो . सभैलाइ मारि गयाछ-
१२. न्. ममै हाताको फौज भन्या धेरै साफ भयो . तीनै हा-
१३. ताका गरि जमा इनको फौज ५६ पल्टन मात्र रह्याका छ-
१४. न्. अह मुलुकमा पहरा चौकिवाला मात्र छन् . यस्तो
१५. भैरहेछ . अब बारंबार छापैले बहूत फौज षजानाको
१६. षरापि हुदा कम्पांडरइनचीफ जनरलले छातिको बो-
१७. तां पनि षोलि पल्टनीअं जनरल कर्णेल गैह्र कंमा-
१८. नवालालाई साथ लि टोपि पनि हातैमा लि येकै
१९. हल्ला गर्नाको विचार गन्याको रहेछ. भयो हो. तेस्को
२०. षबर ५।७ दिनमा आइपुग्यापछि जो सुन्याको लेषी
२१. चन्हाइ पठाउला. गोराहरु सान्ही उदासीमा छन्. यो ष-
२२. बर - - - का हजुरमा यो अर्जी बिजिनिस् चन्हाइ पठा-
२३. या जाला. विज्ञवरेबलमतिविस्तरेण. मिति मार्गशु-
२४. दी ८ रोज २ शुभम्
२५. सदा सुभचीन्तक कासीदत्त पंडीतको चतुर्वेदोक्त सुभ आ-
२६. सीर्वाद सहश्रुभं

१. यस लेखको शुरूमै राखनुपर्ने यो पत्र भूलले माथि छुटेकोले यहाँ राखिएको हो ।

पूणिमा ७० अश्वि/२३

(फट्केमा)

१. अर्जो लेषी सवयाप-
२. छि सुन्याको षबर
३. मंमै हाताको अघी
४. आयाको फौज मारि-
५. यापछि वाहिका जन-
६. रललाइ जो भयाको
७. पल्टन् लि आउ भनी
८. कम्यांडरइनचीफ्
९. जनरलवाट लेषी
१०. गयेछ र जहाजमा
११. चढि मंमैबाट आ-
१२. याछन्. पछि पुर्वबा-
१३. ट धेरै फौज पुगी
१४. गयो. तिमि फिरि
१५. आपनै जगामा जा-
१६. उ भन्या कुरो लेषी
१७. जादा मंमैका ज-
१८. नरलले कबोल
१९. गरेनछ. पहिलो ल-
२०. स्बर हाम्रो छ. हामी
२१. लडौला भन्या जवा-
२२. ब् लेषेछ र आप-
२३. सैको षड्बड् पनी
२४. पन्याको छ शुभं—

(१८ सङ्ख्या)

मखनटोलपाठशालाको नियम

श्री

श्री ५ सर्कार

श्री ३ सर्कार

१. नेपालपाठशालाबाट
२. मखनटोलका पाठशालाका पंडितके
३. पाठशालामा रोजरोज फाइबडाइ साफ सनित्त र बीछघाउना लगाउनु लगाइ पाठशाला-
४. मा जो परि आयाको कामकाज टहलुवालाइ गर्न लगाउनु

२४/पुर्णिमा ७० अङ्क

५. सो पाठशालामा रह्याका पुस्तक कोताप भाडा विछ्याउना मालमत्ता जो छ. हराउन र नोक्सान्
 ६. हुन नपाउन्या गरि तिमिले र टहलुवाले हिफाजात् राषन लउनु. लेषियाबमोजिम् पाठ-
 ७. सालामा रहेको मालमत्ता जो छ हराया भने सो नोक्सानि तिम्रा र टहलुवाका घरघरानाबाट दा-
 ८. मासाहीको हिसाबले तीर्नुपर्ला.—२ पाठशालामा रोज १० वजे हाजिर भै वीद्यार्थिलाइ
 ९. बीचमा आध घण्टा षाजा षाननिमित्त छोडिदिनु— ३ सो विद्यार्थिको पैला दोश्राको रोल मिलाइ नाउ थ-
 १०. र लेषियाको फाराम कागज रोजरोज हाजिर काज बेरामि गैल जो छ
 ११. जनाइ लेषनु.— ४ विद्यार्थीहरूले ठग्यात्रि गरि पढन आयेनन् र गै-
 १२. ल पन्यो भन्या टहलुवालाई पक्रन पठाइ पाठशालामा ल्याइ तिम्रा
 १३. तजबिजले हपकाइ दपकाइदपकाइ थुनि पाट नआयासम्म पाठ
 १४. घोक्रन लगाइ छोडिदिनु.— ५ विद्यार्थि बेरामि भयो. आमा बाबु वा-
 १५. रिस् भयि लेषि पठायो बुकि १ दिनसम्मलाइ बेरामि जनाइदिनु.
 १६. १ देषि बढता म्याद दीनु भन्या फेरि जाचि २।४ दिनलाइ म्याद दिनु.
 १७. सो म्यादमा आउन नसकि धेरै दिनसम्म बेरामि हुने ठहर्न्यो भन्या
 १८. नेपालपाठशालामा साधनु र जवाफ भयाबमोजिम् गर्नु — ६ विद्या-
 १९. थिहरूको काम परि आयामा १ दिनदेषि ३ दिनसम्म र १ दिन तीम्रा
 २०. तजबिजले बिदा दिनु हुन्छ. ताहादेषि बढता बिदा दिनालाइ तपसिल्-
 २१. मा लेषियाबमोजिम् बिदा दिनु. तेस दिनदेषि बढता अरु काम परि
 २२. आयो भन्या तिमिले ठहराइ नेपालपाठशालामा साधनु र कामनुसा(र)
 २३. पाउन्याछ. — ७ जागीरदार पंडित् वीद्यार्थि टहलुवालाइ सर्कारि-
 २४. या उर्दि पुर्जि आयो भन्या पाठशालागोस्वाराका किताप्मा ज-
 २५. नाउन लगाइ उर्दि पुर्जिबमोजिम् गर्नु गराउनु. — ८ पढ्न्या पढाउ-
 २६. न्या बषत्मा पंडित् वीद्यार्थिहरूसग कोहि मानिस आइ कुराका-
 २७. नि गर्न र अलमल्याउन नदिनु. गन्यो भन्या निकाला गर्न लगाउनु. — ९

२८. बीषा छुट्टिका दिनको तपशिल्

२९. — — — ३ का जन्मोत्सव दिन	— १
३०. — — — ५ का जन्मोत्सव दिन	— १
३१. पण्डित लडकाको जन्मोत्सव दिन	— १
३२. इन्द्रजात्रामा अंग्रेज आउन्या दिन	— १
३३. ऐ. मा गादिमा राजहुन्या दिन	— १
३४. घटस्थापना दिन	— १
३५. फुलपातिदेवि पुर्णसम्म दिन	— ९
३६. यमपंचक दिन	— ५
३७. घरमा न्वारन् र पाणि गर्दा दिन	— १
३८. दरबारको फागु दिन	— १
३९. सरस्वतिपुजा दिन	— १
४०. गाइजात्रा दिन	— १

पुर्णिमा ७० अश्वि २५

४१. कृत्स्नाष्टमि दिन	— १
४२. सिवरात्रि १ श्रीपंचमि १ रामनवमि १	
४३. चैत्रअष्टमि १ साउने संक्रान्ति १ माघे	
४४. संक्रान्ति १ वैसाख लागने संक्रान्ति १ हरि	
४५. सैनी १ हरिबोधनि १ जनैपुर्ण्ये १ गुरुपुर्णे	
४६. १ स्मेत् ज्मा दिन	— ११
४७. एकभक्त दिन	— १
४८. साधका दिन	— १

(१९ सङ्ख्या) १

मूंगाबाईले पठाएको अर्जो

१. अरजो

२. उप्रान्त १ साल ब्यतीत हो गया. सूर्यनारायन-
३. सिंह छोटे बेटेके कुशल प्रसन्नताका कुछ वृत्तान्त मालू-
४. म नहीं हुआ. १ चाकर इहांका साथमे था. वह भी श्री ५
५. सर्कारी सवारीसे जंगलमे छोडके भाग आया. पांच चार
६. चीठी भी रवाना किया. कोई जवाब नही आया. चित्तको
७. बडा खेद है. ताबेदारको सब तरहसे भरोसा हजूरके चर-
८. नका है. इसवास्ते बिन्ती करती हूं. खाविन्दीकी नजरसे
९. सूर्यनारायनसिंहको आज्ञां बकसी जाय और समझादि-
१०. या जावे कि अपनी कुशलक्षेमका समाचार लिखा करें. ह-
११. जूर परमेश्वरसमान है. केवल हजूरके चरनके आसरेसे बे-
१२. टेको वहां छोड रखा है. बारंबार यही बिन्ती करती हूं कि उ-
१३. सपर पालना और रक्षाकी दृष्टि सदा बनी रहै. जिस्से उ-
१४. स्का प्रतिपालन औ मेरी आत्मा सन्तुष्ट होय. ज्यादा
१५. क्या अरज करै. परमेश्वर हजूरका राज्य सदासर्वदा
१६. अचल बना रहै. परमेश्वर सूर्य धन औ प्रतापका प्रज्व-
१७. लित रहै. शुभम्
१८. ताबेदार मूंगाबाई अत्यन्त बिन्ती
१९. औ प्रार्थनासे आदाब तसलीमात
२०. अरज करती है. हजूरके चरनमे क-
२१. झूल होय. शुभम् ॥

१. यस निबन्धको शुरूशुरूमै राख्नुपर्ने यी तीन पत्र माथि राख्न छुटेकाले निबन्धको अन्त्यमा राखिएका हुन् ।

२६/पुनिमा ७० अङ्क

(२० सङ्ख्या)

अङ्ग्रेजको मदतको लागि गएको नेपाली फौजका अफिसरको अर्जी

श्री १

श्री ३ महाराज

१

श्रीसर्कार

२

१. अर्जि — — — — —
२. उप्रान्त अह जंहाका बिस्तार पौषसुदि ९ रोज ६ मा चढाई पठायाको अर्जिबाट जाहेर भयो होला औ जंहाबाट टे-
३. हरामा आयाका दुस्मन्लाई हानं जानुपर्छ भन्या बेहोरा अघि लेखी चढाई पठायाको हो. यस कुरामा लेफ्टेन्ट कर्नेल रा-
४. टं साहेब र गोरा पल्टंका कर्नेल इबिल् साहेब इ दुइ जना पौषसुदी ८ रोज ५ का दिन बिहानका ४ घडी दिन चढदा
५. मेरा डेरामा आया र भोलि ज्यूउनपुरदेखी ५ कोस पश्चीम् बाछ्यापुर भन्याको जगामा गोरा पल्टं पनी जांछ्.
- तिम्नो पल्टं पनी
६. मया बेस होला भनं आया र मैले यो कुरा बढीया हो भोलि हामि पनि कुच गर्छु भनी ज्वाप् दीन्या काम गन्यां. हात्रा पल्टं-
७. लाई चाहीन्या षजाना गैहको भारी हाली बिरामीहरूलाई ज्यूउनपुर किल्लामा राखी किल्ला कुर्हालाई ४ पल्टंका
८. थक् थक् पट्टी राखी पल्टंका असबाब लदाउनालाई गाडा हाति सबै कुराको बन्दोबस्त गराई कुच हुनालाई तयार
९. भैरह्याका थिनुं. अघि गोरा पल्टं लि आजमगढमा गयाका जनरल फिसन साहेब आजमगढ पुगी गोरा पल्टं रा-
१०. षी डाकमा फेरी ज्यूउनपुरमा साफका बषत्मा आईपुग्याछं र जनरल साहेब(ले) आज कर्नेल साहेब यफ छिन् जंहां
११. आईदिया बेस होला भनी पठायाछन् र म र लेफ्टेन्ट कर्नेल इन्ड्रसि षतृ गर्जौं. जनरलसित भेट मुलाकात
१२. भयो. गोरा सिपाही आठ सय र गोर्षालि सिपाही हज्जार ज्वान् गरि तिन मोहडा गरी राखी अल्ले जगाज-
१३. गामा रोकन्या काम गरि पछी बढन्या काम गन्या बेस होला भन्या. आजमगढमा रह्याका गोर्षालि पल्टं- मध्ये
१४. हज्जार ज्वान् वाहा थामी बाकी जंहां ल्याना भन्या. जंहा पनी पल्टं फोरफार गन्या तौर कुरा गन्या र गोरा सिपा-
१५. हीहरू नसा ज्यादा षांछन्. हात्रा सिपाहीहरूसित केही सानासाना कुरामा तक्रार पर्न गयो भन्या पछी
१६. बिगार पर्न जाला. बर गोर्षालि फौज यकै मोहडा राखीदिया बेस होला. तिमिले सल्लाह दियाबसोजी-
१७. म् गोराबराबर काम गन्येछं. सानासाना कुरामा सिपाहीहरूको तक्रार भै बिनास् पर्न नजावस.
१८. साहेब तिमि जो सल्लाह दिछौ भनी मैले भन्दा उसो भयादेखी भोलिको दिन कुच माकुप गरी पर्सि

पूर्णमा ७० अक्षर/१७

१९. जो माफीक गर्नुपर्ला सो गरुवा भनी जनरल साहेबले भन्या. जो माफीक होला. लेवी चढाई पठाउन्या
 २०. काम गरुला. यसै दिनका राति ४ घडी रात जादा आज हाम्रो बडा दिन् छ. साहेबवानहरु पनि सबै
 २१. मिसकोटमा जमा भयाका छं. कर्णेल साहेबहरु अरु मेजर साहेबहरु यस बषत्मा आयादेवी बढी-
 २२. या होला भन पठाया र म र लेफ्टेन्ट कर्णेल इन्ड्रसि षतृ मेजर कपतान् सिवसंघर पाछ्या मेजर कपता-
 २३. न् उदैसि बोगटीस्मेत् हाम्रो ४ जना गर्जौ. मिसकोटमा साहेबवानहरुको षान्या वेला पन्याको रहे-
 २४. छ. लेफ्टेन्ट कर्णेल राटं साहेब बाहीर निसकी हामीहरुलाई बहुतै षातीर गरी भित्र लग्या. भेट्
 २५. मुलाकात् भयो. जनरल फिसन् साहेब हिंदुस्थानमा उज्याको भन्या ढेरै भयाको रहेछ. तर गोरा
 २६. पल्टंमा मात्र रह्याको हुनाले हिंदुस्थानीको बोली जांदा रह्यानछं. म हिंदुस्थानी कुरा जांदैन. ति-
 २७. मिहरु अंग्रेजी जांदा रह्यानछौ. हिंदुस्थानी कुरा मैले जान्याको भया आज तिमिसित ढेरै बिस्तार
 २८. हुन्या थियो भन्या. आजमगढके हौसुष्टरी तोप २ बैलले घिसान्या तोप ४ जिउन्पुरलाई ९ पंती घो-
 २९. डा लाग्याको हौसुष्टरी तोप ४ बैल् लाग्याको पंतीको तोप् ४ अठार पंतीको हौजर बेल लाग्याको
 ३०. २ बम् २ आउछं. यक् मोहडा - - - १ - - - गोरषपूर्वाट बढ्दछं. यक मोहडा मैरुवाबाट गोरा प-
 ३१. ल्टं र तिम्रो गोर्षालि पल्टं बढ्छ. यक मोहडा आजमगढबाट बढ्छ. यक मोहडा तिमि जिउन्पुरवा-
 ३२. ट बढ्छौ. यस्तै गरी पञ्चोमूर्तक प्रयाग कानपुर गरि ३ मोहडा गरी बढ्न्याछ. येही तौरसंग दुस्मन्-
 ३३. का उपर बढदा जस्तै माछीले माछा छेकि छेकि माछं. तस्तै इ बढ्याका दुस्मन्लाई छेकि छेकि मारी-
 ३४. न्याछ भन्या. जब षाना षाईसक्याथ्या. पछीबाट सबै साहबान्हरु उठी प्याला हात्मा ली बिटुरीयाका
 ३५. नाउमा सलाम् गरि होरे होरे गन्या. फेरि १ घडीपछी सबै साहबान्हरुले हातमा प्याला लि यस्तो
 ३६. कुरो बोल्या. कस्तो बोल्या भन्या अधि - - - १ - - - बाट हामिहरुलाई दोस्ति जानि मद्दत् दिदा हा-
 ३७. मिहरुले - - - २ - - - जानी बरलमा सलामी गन्याथ्यौं. आज हामीहरुलाई रक्षा गर्तानि-
 ३८. मित्त आफै - - - १ - - - नेपालबाट पालनुभयो. भन्यापछी हामिले यक - - - २ - - -
 - - - जान्यौ
३९. भनी सलाम् गरि नाना तरहका आसीरवादरुपी जै मनाईकन सलामी गरीकन होरे होरे गन्या. मिसको-

(२१ सङ्ख्या)

श्री ३ महाराज जङ्गबहादुर कुँवर राणाजीलाई भीमप्रकाश शाहीले लेखेको अर्जो

श्री१

श्री ३ महाराज

१

श्री ३ महाराज जङ्गबहादुरा राणाजि

२

१. (अर्जो) - - - - -
 २. ... (व)बदेखि काहिला साहेबज्युको चाकरि गरि पेटखातिर रहाको. तर ज्यान साहाका छोरा दल-
 प्रकास साह

१८/पुनिमा ७० अङ्कः

३. ... मैना खाई दुख काटिरहाको छु. - १ - प्रभुको हुकुम भये नेपाल आई हजुरको पाउपोस् उठाई
४. ... सिलसिलादेखि रहन पाया गति पर्दा हुं. ईनको चाकरि गरि रहनु धिकार छ. बरु त टुपि काटिदि-
५. ... हाल र येस्तो छ कि सपनि रामनगरे राजाको नाखं काटियो. काहिला साहेबज्युले सारं ...
६. ... अर्को साल काहिला साहेबज्युले मेरो मैना विवाह गर्नु दिनेछु भन्ने बाहिर सुनाई लाज
७. ... रहेछन्. येताबाट तर यो हाल गुप्त जो छ. सो दुनियालाई ...
८. ... मा दुनिजामा पनि था हुन जानेछ. - १ - - प्रभु असल हा ...
९. ... अमृत मल्ल कुमेदानका छोरालाई दिन भनि तैयारिका ...
१०. ... लाई दिँछु भनि चिठि लेखि पठायेछन. राजाले र काहिला (साहे)बज्यु(ले) ...
११. ... रछ. म विवाह गरुला भनि चिठिको जवाब लेखि आफनु मानिस रामन(गर) ...
१२. ... उ नजादा मैनालाई लियेर आउंला. तसअर्थ राजा रामनगरेका ...
१३. ... बगैचामा बसे. काहिला साहेबज्युलाई देखाये. मैना दिनसम्म रामनगरे ...
१४. ... गमा बसि र घेरै चोटि मैनालाई काहिला साहेबज्युसित मुलाकात गराई देखायेका
१५. ... (अ)ब त साहिपाटा लाउनुहवोस् भनि रामनगरे राजाले र मैनाले काहिला साहेबज्युसित
१६. ... गफ जवाब दिये कि तिम्रो छोरि मैना मलाई पसन्द छैन म विवाह गर्दिन भनि ज(वाब)
१७. ... ठेका ... त गो भनि मैना राजा रामनगरको छोरि मैनाले ईनारमा फाल हाल ...
१८. ... (राम)नगरे राजाले आफनु छोरि मैनालाई संझाये कि अँले त्येसो नगर. अँले यो कुरो जाहेर गर्नु ...
१९. ... (अ)ब जाहा ढिल गर्नु पनि छैन. रामनगर जाउ र त्यो अमृत मल्लको छोराको साहिपाटा जो ढोकामा आफालेर
२०. गर्इरहेछ. तेसको त्यो आफालिदिउ र त्यो पर सारि केहि दिन् चुपो लागि वोहापछि काहिला साहेबज्युको उप-
२१. र नालिस् गरुं र उसो भये काहिला साहेबज्युको बोलने ठाउ मिलोईन. अँले जाहि गरुं भने साहिपाटा छ. का-
२२. हिला साहेबज्युलाई बोलने ठाउ मिलनेछ. तसअर्थ तेति साहिपाटा पर सारि वोहापछि काहिला साहेबज्युको
२३. उपर सदरमा नालिस् गरि पनि ऋक् मारि तिनिले विवाह गर्नु पनि पर्ला और आफनु घर पनि लैजान न-
२४. पाई माईत राखि षर्च पनि भरजिन्दगि मैनाको भराउंला. ति २ लाख षर्च गर्लान्. म ४ लाख षर्च ग-
२५. रि काहिला साहेबज्युलाई तमासा देखाई छोडुला भनि राजा (रा)मनगरे उसै दात बाधि उठेर गर्इरहेछ-
२६. न. राजा रामनगर सारं रिसायेर गये. - १ - - प्रभु रामनगरे राजालाई अमृत मल्लको पाप लाग्ये. तर अक्
२७. पनि रामनगरे राजा र मैना भन्छन् कि अमृत मल्ल हाम्रो शत्रु हो. तेसले बोक्सि लायो. तेसलाई जवाब दि-
२८. याकै छ. काहिला साहेबज्यु र तर म आजु तर के गर्नु ईनलाई सुर फेर्नुप्यो भन्छन्. तर यो हाल जसले मे-
२९. रो लसकरमा बोलला मारनेछु भनि रामनगरे राजाले अक् ढाकछोप गन्याछन. तर कतिनज्याल् छि-
३०. पला. - १ - - प्रभु ई काहिला साहेबज्यु सारं पापि बेईमान् रहेछन्. ऐहि हाल देखदा चाकरि येस्ता गर्नु धिकार छ.
३१. ईनको के विश्वास भनि ईनको नोकरि छोडिदिये हुकुम भये नेपाल हाजिर हुदा हुं. जो हुकुम. - १ - - प्रभु का-
३२. हिला साहेबज्यु सारं डराको छन भित्र: राजा रामनगरेले मलाई सदर गरि नाहक् डाड तिर्नुपर्छ कि भनि. बाहिर भनेलौ
३३. त्यो राजाले सदरमा नालिस गरे म - २ - - सित कराउंला. त्यो मैनालाई विवाह गर्न प्रयोजन छैन

पूणिमा ७० अङ्क/२९

भनि कराई जितुला

३४. ... और राजा रामनगरे र भंछन कि मैले त येस्तो भो भनि सब हाल नैपालमा जाहेर गर्नु त बरु सेरियेर मरुं-
३५. (ला) ... हुदै हुदै. कहे तो मा मारे न कहे तो बाफ कुत्ता खाये भने उखान मलाई पन्यो. पाहाडमा यो बात जाहेर
३६. ... उन काबिल रहनेछैन भनेपछि के गरु. नैपालबाट येसो हो कि भनि सोधे पनि होईन भनि
३७. ... बरु त अर्क बेहोराले पो लेखनुपन्यो. जो गर्नु बरु सदरमा फँसला गरुंला. पाहाडतिर त नाउ थाम-
३८. (नु) ... भंछन. तर ईनहरूको सारै धुमधाम सदरमा हुने तबर छ. केहि दिनमा नजर होला. गुलामले अर्ज गरेको हा-
३९. ... को असल हाल अर्ज गरेछु. मलाई काहिला साहेबज्युको के डर छ र हाल छिपाउं. आखिर तनिक लि-
४०. ... र अक्सम्म काहिला साहेबका नौकरहरू जो था पाउनेले डरले गुप्त राख्छन्. मैले त चरनमा जा-
४१. (हेर) ... हजुर मालिक अरु कसैको डर छैन और काहिला साहेबज्युको मानिस जो पहिले चिठि लियेर
४२. (रामन) गर जानेलाई राजाले आफ्नु तरफ मिलाई गोहाई तुल्याउनलाई सङ्ग लागि राखेछन्. न था पाउने र काहिला सा-
४३. (हेब) ज्युले पठाये भंछन्. काहिला साहेबज्यु र त्यो मानिस फुटेर राजासङ्ग मिलदा चेत भै रहेछन्. चरनको दर्स-
४४. (नमा मा) उनु मेरो प्रारम्भमा रहेछ भने ईनका भित्रको सब हाल अर्ज गरुंला. शुभम्: मिति चैत्रवदि ९ रोज ६
४५. मुकाम बनारस् महल्ला रामापुरा —————
४६. इत सदा सेवक मोहनविर साहिका माहिला
४७. छोर भिमप्रकास साहिको कोटि कोटि डन्दवत् ३ सेवा ३

०—०

यति गरिदिनुभएकोमा

श्रीशरदचन्द्र शर्मा भट्टराईजीलाई धन्यवाद छ

-नयराज पन्त

नयाँ पाठशालामा भर्ना भयाका २५ साल आश्वीनवदि १० रोज मा ६ गते २९ देखी तलब पान्या जवान २३ के मोरु १८८४ ।

३०/पूर्णिमा ७० अङ्क

असामि

जवान

दर मैन्हा १ के तोक वर्ष १ के

पंडित

निलदेव पंडित

१

५०

६००

साविक तलब लि आउन्या

वाचस्पति पंडित

१

२५

३००

(निजामती किताबखानाको ढड्डाबाट, प्रज्ञा ५३ पूर्णाङ्कको ५५ पृ.)

वि. सं. १९२५ मा निलदेव पन्त तथा वाचस्पति पन्त सरकारिया पाठशालामा पण्डित भइसकेका रहेछन् । यो कुरो मलाई थाहा थिएन । यस कारण मैले “सरकारी पाठशाला नखुल्दै वाचस्पतिले आफूले पाठशाला खोलेका थिए” भनी पूर्णिमा २५ अङ्कको ४२ पृष्ठमा लेखेको थिएँ । यसको खण्डन प्रज्ञा ५३ पूर्णाङ्कको ५० पृष्ठमा शरदचन्द्र शर्मा भट्टराईबाट भएको छ, त्यो स्वागतयोग्य छ । यति गरेकोमा शरदचन्द्र शर्मा भट्टराईलाई धन्यवाद छ ।

०—०

विजयपुरका राजा महीपति सेनले

भक्तपुरका राजा भूपतीन्द्र मल्ललाई लेखेको अप्रकाशित पत्र

—दिनेशराज पन्त

राम १

धीलछ्मीनाराएन वाराहजीव

१. ॥ स्वोस्ती श्रीस्तपमुपतीचरनकमलधुरीधुसंरीतसीरोरुहाम्तमाहेस्वरीदेवतावरलब्ध-
२. प्रसादीतरधुवंसअवतारदेदीव्यमानमानोन्तनेपालभुमंडलाषंडलमाहाराजधी-
३. राज श्री श्रीजअमुपतीइंद्रमलपरमभदारकानां सदा समरवीजनांम् ॥ इतोः ॥ स्त्री-
४. स्तो श्रीरुपनाराएनत्यादीवीवीधवीरुदावलीवीराजमानमानोन्तमाहाराजश्रीहीन्दु-
५. पतीराजराजेनमाहाराजधीराज श्री श्रीस्तमहीपतीसेनीराजराजेन्द्रदेवानां स-
६. दा समरवीजनांम् के प्रमालीगनपुर्वपत्रमीदं काज्जं च इहा कुसल. राउर कुस-
७. ल चाही. जे पम्मं आनंद होऐ. आगे राउर पत्र आईल. अर्थ बुद्धल. आग्या आईल. जे गौ-
८. डागौरगा ऐक ठेकानाकै भेजल जाइह. सेइ वस्तु मेहनतीकै मगावल है. से रौरा-
९. क बदले तैआरबाट ठेकाना कहा जतीका राउर भरौसा हरीतरहसौ राषीला औ
१०. आपन बीनती अगाउ लीषलेरहै. ताकर जबाब ऐको नाही लीषल भैल से हम का-

पूर्णिमा ७० अङ्क/३१

११. हातक लीषही. रौरा मीत्र होषी भरोसा जानी बीनती लीषलरहै. ताकर गौर न भैल
 १२. तौ चारा कां. हम इ वस्तु मीतजीक बदले राषल है. हमरो बीनती लागै. रौराका जस
 १३. है. देसभरी राउर रहैला औ हमारो बीनती रहैला. भाइभाइक बन्दोबस्तक हुकु-
 १४. म आइल. से नीक लीषल भैल. रौराक करत सभ काम होला. जौ घामषाह मो(के) अ-
 १५. गया होला. तौ केसौ थापा जुवानो बीनती करोहही से मनजुर राषल जाइह. इती तः
 १६. २ सुदी जेठ मो: सोधपुर

(छेउमा)

१. पत्रचीन्ह रुपैआ

२. १)

(परराष्ट्रमन्त्रालयको ३८ सङ्ख्याको खाममा यस पत्रको नकल छ ।)

श्री ५ राजेन्द्रकी कान्छी रानीसम्बन्धी अप्रकाशित छवटा पत्र

-दिनेशराज पन्त

(१ सङ्ख्या)

१. सं १९०६ साल आषाढशुदी १० रोज ७
 २. आगे श्रीसाहीला भाई श्रीकाहीला भाइप्रति. तिम्रा मुमालाई कालीदासका
 ३. भाइले दलबहादुरसंगको व्यभिचार हुवामा ३ मैन्हाको गर्भ तुहायाको म
 ४. थाहा पाउछु भनी हाम्रा हजूरमा बौति पार्दा तिम्रा मुमालाई कीकाया-
 ५. को हो. तीम्रा मुमाले ६ मैन्हासम्म नआउदा र बना (२) स्मा रहेका भलाबुरा तीमरा नोकरीमा रहेका अरुले
 पनी येहि कुरा जत्रतत्रबाट बक्ता साचो रहेछ भन्या सबैका मनमा पन्यो. तसर्थ
 ६. तिम्रा मुमालाई हाम्रा मुलुक्मा रहन्या हाम्रो आसा राखन्या पर्वत्याह-
 ७. छुले खानपान गंधाअक्षत नगर्नु भनी हड्कीबक्स्यौ. तिम्रोह-
 ८. छुले पत्ति भोरमा खानपान गन्याका कुरामा धर्माअधिकारको प-
 ९. तिया लिहाल्. पतिया नली मायामा काया हाल्यौ भन्या पछी
 १०. तिम्रोहको बीगला. (ति)मरो र हामरो भातभानसा
 ११. जात् पीड जुठो फरक भयो. पतीया लीयौ भन्या भातभा-
 १२. न्तामा फरक भयेनौ. जस्ता अघी भाइ छौ. तस्तै
 १३. छदैछौ. राणा रजपुत् हुं गोर्षाको पैदा हो भने आफ-
 १४. नु जमामदि थामौला. मावलीगोत गये-
 १५. छौ भने हामी-

३२/पूर्णिमा ७० अङ्क

१६. देशी फरक् भयो.

(पछिल्लिर)

रणेन्द्रवीक्रम साह श्रीविरेन्द्रवीक्रम साहके आवी (बना)रसमा गयाको चिठीको मसौदा
भाषाढ मैन्हा

(परराष्ट्रमन्त्रालयको १६५ सङ्ख्याको खाममा यस पत्रको नकल छ ।)

(२ सङ्ख्या)

श्री: ०

१. संवत् १९०६ साल मिति भाद्रशुदि २ रोज २ श्री ५ बुढामहाराजाका बाहु-
२. लीवाट भयाका जर्दमोहरको नक्कल
३. स्वस्ति श्रीमन्महाराजाधिराजकस्य रुक्का—
४. आगे जैसीकी बहिनीके यथोचीत्. भाद्रवदी - रोज ४ का दिन चन्हा-
५. इ पठायाको अर्जो मेरा र श्री ५ नानी महाराजाधिराजका हजुर हाजीर भयो. जाहासम्म जाहा तलाई आइज
६. भन्दा तैले आइनस्. तलाँई तेरो पानी बंद गरी पठायाको हो. तेरा दुस्म-
७. नुले गरी गन्याको होइन. दुइ सर्कार येकै दोलैचा भयाको दीन हुकु-
८. ममा भया हुकुम होला मं आउला भनी लेख्याको तेरो बाहाना हो
९. नआउनाको. बाहालाइ मैले बक्स्याको गादी हो. उ गादीमा मं पनि ५ प-
१०. नो राज गर्दछु. तं क्या सुन्छेस्. श्रीसाहीला नानी फीराद गर्न गया भ-
११. नो लेख्याका अर्थ तेरो कुचाल देशी फीराद गन्या हुन्. उन्को पनी
१२. अर्जो आयाको छ. कालीदास वैद्यको भाइ तेरो वैद्य बीराम प-
१३. न्याको छ. मेरो पत्र देखत ताहा पा. जाहा चुठ. पंद्र दिनभीत्र आ-
१४. इनस भन्या तेरा नाउमा प्रायश्चित्त मं गर्छु. पानी हटकनला-
१५. इ ता तेरो संपर्क गन्यालाइ पनी हटकिदीयाको छ. सो जानी
१६. चाडै आइजा. ६ साल इति मीती भाद्रवदी ११ रोज ३ मुकाम
१७. दर्बार शुभम्

(परराष्ट्रमन्त्रालयको १५५ सङ्ख्याको खाममा यस पत्रको नकल छ । पत्र शुरू गर्नुभन्दा अगाडि बहीमा:
नक्कल सन्यो भनी लेखिएको छ ।)

(३ सङ्ख्या)

१. सं १९०६ भाद्रशुदि २ रोज २ श्री ५ बुढामहाराजाबाट श्रीसाहिता साहैबज्यूके.
२. श्रावणशुदि ७ रोज ५ का दिन लेख्याको पत्र भाद्रवदि ७ रोज ६
३. का दिन आईपुग्यो. अर्थ जाहेर भयो. मुमाबाट वजीरसिलाई पारे-
४. ज गरि दलबहादुरन्यालाई कामकाज दिदा हात्ता माल असवाबको

५. पनि बरवाद गन्यो. मुमासीत र भाइसित पनि मेल हुन दियेन र सो बिस्ता-
६. र श्रीप्राइममिनिष्टर राणाजीलाई लेखि पठायाको छ. उनैमाफ-
७. त हजूरमा जाहेर होला भन्थ्यो बिस्तार लेख्याका अर्थ जो भयाको
८. बिस्तार लेखि पठाउन्या काम बढिया गन्याछ्यो. तिम्रा पत्रले र श्रीप्राइममि-
९. निष्टरलाई आयाका पत्रले सबै बिस्तार जाहेर भयो. हाम्रा माल अस-
१०. वाबको र जियको सह्यार संभार भै इज्जत हुमंत थामिन्या कुराको व्य-
११. वस्था जसो गरि हुन्या हो. ठेगाना गरी हुकुम पठाई बक्स्या जाला भनि
१२. लेख्याका कुरालाई बढिया लेख्याछ्यो. तिम्रा मुमाले बदकाम गन्याप-
१३. छि मुनासिब षर्च भै बांकि रह्याका धनदौलथमा तिमि दुइ भाईको
१४. बरोबर अंश हुन्छ. मुमाको अंश लागदैन भन्थ्यो व्यहोराको श्री ५ नानी म-
१५. हाराजाधिराजवाट लालमोहर तिमिलाई पठाइबक्स्याकै छ. धनदौल-
१६. थमा तिमि दुई भाईको बरोबर अंश लागदछ. तिम्रा मुमाको अंश लागदैन.
१७. कसो होला भन्थ्यो मनमा फिक्रि भान्या काम नगर. श्री-
१८. प्राइममिनिष्टर राणाजी हाम्रा निमकहलाल् षयरषाह हाम्रा गाथ गादी-
१९. को र हाम्रा भरमुलुङको संभार गन्या वजीर छन्. इनले तिमिलाई पनि सं-
२०. भार गन्याछन्. ताहाका बडासाहेबसंग बातचित् हुंदामा श्रीप्राइममि-
२१. निष्टरका सल्लाहसित काम गन्यो भन्थ्यो त्यो बदपाजी दलबहादुर्यासंग
२२. मिलि पानुपन्याछैन. जाहाका रजीडंट साहेबसंग पनि बातचित गरी ता-
२३. हाका बडासाहेबलाई पनि चिठि लेखाई पठाउन्या काम गरियाको छ. ज-
२४. स्ता जाहा श्रीमाहिला नानी छन्. उस्तै तिमि दुइ भाईलाई देखाको छ.
२५. ताहाका धनदौलथको हिनाबिना
२६. भै बिग्रन पाउन्याछैन. सबै कुराको संभार राखीबक्सौं ला.

(परराष्ट्रमन्त्रालयको १५७ सङ्ख्याको खाममा यस पत्रको नकल छ । पत्रको शुरूमा नवकल बहिमा सन्यो भनी लेखिएको छ ।)

(४ सङ्ख्या)

१. सं १९०६ साल कार्तिकवदि २ रोज ६ श्री ५ बाट श्रीमन्महाराजाधिराजकुमार
२. श्रीरणेन्द्रविक्रम साहके श्री ५ बडामहारानीबाट सदर
३. आश्विनशुदि १३ रोज १ का दिन लेख्याको पत्र कार्तिकवदि ८ रोज ३ का दिन आई-
४. पुग्यो. अर्थ जाहेर भयो. उप्रांत जाहाको हालहकिगत हाम्रा आगता दर्दको बिस्तार
५. श्रीप्राइममिनिष्टरलाई लेख्याको छ. उसै पत्रले जाहेर होला भन्थ्यो र हजूरबाट श्रीपूर्ण-
६. चन्द्रमाले अमृतको वृष्टि गन्या छैन गरि हाम्रा उपर सबै बातको मेहरवानगी र आशीर्वा-
७. दको वृष्टि निरंतर गरिबक्सनुभया हाम्रो इज्जत हुमंत रहन्याछ भन्थ्यो बिस्तार
८. लेखन्या काम बढिया हो. पत्रले सबै बिस्तार जाहेर भयो. तिमिहरूको धनदौल(त)

३४/पूर्णिमा ७० अङ्क

९. पनि हिनाबिना नपरोस्. इज्जत् हुर्मत् पनि रहोस् भन्नाबाटिर काजी सुबाहरु(ला)-
 १०. ई बिदा गराई श्रीप्राइममिनिष्टरले ताहां पठायाका छन्. तिमिहरुले कस्तै मनमा रा-
 ११. ष्या पनि तिहोरेको धनदौलत् इज्जत् हुर्मत् जस्ता तरहेले रहन्छ सो कुरा गर्नु भनि श्री-
 १२. प्राइममिनिष्टरलाई हुकुम बक्स्याका छौं. हाम्रा वजीरबाट हुन्येछ. ताहा जो गर्नुपर्न्या
 १३. कुरा काजी सुबालाई श्रीप्राइममिनिष्टरबाट अन्हाइ पठायाकै छन्. ताहा दलबहा-
 १४. दूर थापाको मुराक लगाई पैल्याई काजी सुबालाई इसारा दि ताहाका बडासाहे-
 १५. बसंग इतलाय गरि पक्राई आपना धनदौलतको हिनाबिना पर्न नपाउन्या हा-
 १६. त लागन्या काम जस्ता तरहेले हुन्छ. सो कुरा गन्या बढीया होला. शुभम्-
 (परराष्ट्रमन्त्रालयको १५६ सङ्ख्याको खाममा यस पत्रको नकल छ।)

(५ सङ्ख्या)

१. सं १९०६ साल मार्गशुदि ३ रोज ६ श्रीप्राइममिनिष्टर राणाजीबाट बनार-
 २. स् श्रीबडा कांछामहारानीका हजूरमा जान्या अर्जिको मसौदा
 ३. कार्तिकशुदि १५ रोज ४ का दिन लेखीबक्सनुभयाको कृपापत्र
 ४. मार्गवदि ८ रोज ५ का दिन आइपुग्यो. अर्थ बुझी सीर चन्हाजा. उप्रां-
 ५. त जाहाका मानिसले गर्दा छोरासंग र तिमिसंग बेच्यास पा-
 ६. रिदिया भनी मर्जी भयाका अर्थ
 ७. श्रीसाहीला साहेबज्यूसंग बेच्यास् पन्याको र ब्या का-
 ८. रणले हो. तांहीलाइ जाहेर होला. मेरा अर्थलाइ र तां-
 ९. हाबाट मेरा ज्यान्मा र रोटीको केहि गरीबक्सनुभयाको पनि छैन.
 १०. मैले सुन्याको पनि छैन. तांहाबाट मेरा रोटी ज्यान्को षलल ग-
 ११. रिबक्स्या पनि षलल् हुन्याछैन भन्यापछि ताहा-
 १२. संग मेरो कौनै कुराको पनि ब्यच्यास् पन्याको छैन. सो कुरा छैन भन्या
 १३. काजि र सुबालाई २ अंस गरीदिनु भनि कीन पठाया भन्या
 १४. मर्जि होला. त्यो दौलथ त श्रीसाहेबज्यू २ र ताहाले षानु-
 १५. होला भनि पठायाको पो हो र सबै दु-
 १६. नित्रालाइ नाचि गाई छल्कपट गरी षान्या कस्वी हुन्छन्.
 १७. कस्वीको धन् षाइ उही कस्वीलाइ राषन्या जो लोग्न्या हुन्छन्. उ-
 १८. स्तालाइ धुर्त भन्छन्. मुगाले दलबहादुरलाइ पाल्याको ता-
 १९. हालाइ बिलकुल मालुम छ. धुर्त ताहासंग पसी हा-
 २०. मि गोर्षालीको नाक् कटाउन लाग्यो. ताहालाइ बदना-
 २१. मि उठायो. २ श्रीसाहेबज्यूको दौलथ मार्न लाग्याको दे-
 २२. षदा तांहाबाट मलाइ स-
 २३. बै कुराको मेहमन्गी गन्याको हुन्याले त्यो धन् २ साहे-

शुनिमा ७० अङ्क/३५

२४. बज्युको २ हिस्सा हवस्. २ साहेबज्युका अंस हीस्साबाट
२५. ताहालाइ पनि पेटपीठको व्यवस्ता बाधि इज्जत-
२६. संग कासिक्षेत्रमा राज गर्नुहवस्. ति धुर्त र धुर्तका संगती जो छन्.
२७. महारानी राज भयाका सहरमा नरहुन् भन्या कुरा
२८. श्री ५ महाराजाबाट हुकुम भै मैले
२९. आहाका बडासाहेबसंग भन्नुन् गरी बडासाहेबबाट लाठ-
३०. साहेबको पर्वाना मगाइदीया र ताहाका पेटपीठको या-
३१. द राघनु. २ साहेबज्यूलाइ जो भयाका दौलथमा २ हि-
३२. स्ता गरीदिनु. ताहाका धुर्त र धुर्तका संगतीलाइ
३३. ताहाका बडासाहेबका सल्लाहासंग
३४. ताहाका पेटपीठको बन्दबस्त गरी २ साहेबज्यूला-
३५. इ २ हीस्सा गरीदिनु. धुर्तलाइ निकालनु भनि काजी सुबालाइ ताहा पठा-
३६. याको हो. यो बन्दबस्तमा ताहाको चित्त बुझ्याको छ भ-
३७. न्या बेसं छ. यस् बन्दबस्तमा मेरो चित्त बुझ्दैन भन्या
३८. मर्जी हुन्छ. ३ हिस्सा पनि म पाउ. जगा जफद
३९. भयाको पनि म पाउ भन्या मर्जि हुन्छ भन्या यस् जन्मला-
४०. इ आफुले बोल्याको जमान् थाम-
४१. नपर्न्या र इमान्दार कहलाउनुपर्न्या हामीभन्दा पनि ठु-
४२. ला कंपनि सकारका साहेबान हुन्. पुनसजन्मलाइ
४३. धर्म र इमान् थामन्या श्रीगंगाजी हुन्.
४४. म बेलायत् जानालाई माघ्यासंक्रांति नुहावनालाइ म
४५. पटना आइपुगन्याछु. ताहाका ढुकुटिमा २/३ जना मानीस तेस्तरफका
४६. २/३ जना मानिस् काजी सुवातरफ-
४७. का ४/५ जना ताहाका बडासाहेबतरफका ति ३ त-
४८. रफका मानीस त्यो ढुकुटीमा पहरा राषी साचा ताहा-
४९. का बाहुलीमा
५०. लि २ साहेबज्यू काजी सुबास्मेत्लाइ लि पुस मैन्हाका
५१. ४/५ दिन बाकी छदा पटनामा पालनुहवस् र गंगाजी प-
५२. नि ताही छन्. साहेबान्हरु पनि ताही छन्. इ २ जनाला-
५३. इ ताहाका २ मेरा बीचमा राषी श्रीसाहेबज्यूहरुको चित्त बु-
५४. ढाई म ३ हिस्सा पनि दिलाउला. श्रीसाहेबज्यूहरुको
५५. जफद भयाको जगा पनि फुकाइदिउला. २ साहेबज्यूला-
५६. इ र ताहालाइ पनि धर्म गराई २ साहेबज्यूलाई ताहाका
५७. काषमा राषीदिउला. दिलायाको धन ताहा-
५८. बाट भोग्य गर्न पाउन्या २ साहेबज्यूलाइ काषमा राषी
५९. मनोग्य गर्न पाउन्या ताहाबाट केहि बेमानि गन्या-

३६/पुर्णिमा ७० अङ्क

६९. को रहेछ भन्या उ कुरा नषोजीन्या श्रीगंगाजी साहेबा-
 ६९. न् राषी धर्मपत्र गरी २ साहेबज्यू र ताहाले कडरव-
 ६२. नामा राज गर्नुपर्ला. म ता कडरवना पनि बस्दीन. ३
 ६३. अंस पनि लिन्न. जफद भया-
 ६४. का जगाको पनि इच्छया छैन. २ छोरालाइ सुमर्न पनि
 ६५. मन् छैन. तिम्रो गंगाजी साहेबान्को पनी प्रतित् छैन भन्या म-
 ६६. जि भया जो काजि सुबाहरुले बन्दबस्त गर्न लाग्या-
 ६७. को छ. बन्दबस्त बेस् छ. तेही बन्दबस्तमा लागीबक्सनुहवस्.
 ६८. त्यो बन्दबस्तमा नलागीबक्सया ताहाका इज्जतमा षल-
 ६९. ल होला. आपना मुलुक्को पनि माया छ. दी-
 ७०. लथ २ छोरा सुमर्न पनि इच्छया छ. श्रीगंगाजी साहेबा-
 ७१. न् तिम्रो पनि प्रतित् छ भन्या पुसका ४।५ दिन बा-
 ७२. कि छदा पटनामा पालनुहवस् र ताहा र म ब-
 ७३. सि बन्दबस्त गरौला. यो येती कुरा गर्नलाइ मलाइ
 ७४. केही कुराको पनि जरुरात थियेन.
 ७५. यो मेरो हस्मत् येति गरायाको ताहाबाट हुनाले
 ७६. ताहाको बनोस् भनि मैले येति गन्याको
 ६६. रहेछ भन्या श्रीवीश्वेश्वरनाथले मेरो भलो गर्नन्. इ
 ७८. रानीलाई धोका दीउ भनि मैले येति गन्याको रहेछ भ-

(छेउमा)

१. न्या श्रीविश्वे-
२. स्वरनाथ-
३. ले कुभलो ग-
४. रुन्. बहुत
५. क्या लेखीं. स-
६. बै तरहले आ-
७. फु प्रवीण हुनु-
८. हुन्छ.

(परराष्ट्रमन्त्रालयको १६९ सङ्ख्याको खाममा यस पत्रको नकल छ।)

(६ सङ्ख्या)

१. सम्बत् १९०७ साल मार्गशुदि १० रोज ७ का दिन बनारसमा डाकमार्फत् रवाना भया-
२. का श्री ५ बुढामहाराजका बाहुलीका अक्षरको नक्कल.

पूर्णिमा ७० अङ्क/३७

३. श्री ६ गुरुराज पंडित विजयराम पंडितका पाउमा प्रणाम्. आगे यस्
४. पाला तपाजी काशी जानुहुं दामा काशी पुगनुभैकन जैसिकी बेन्ही ग-
५. गनसिंग्या षवास्यासंग कुन् सालका कुन् महिनाका कुन् दिनमा बिग्या-
६. की रहीछ. दलबहादुरया थापासंग कुन् दिन कुन् महिना कुन् सालमा बिग्या-
७. कि रहीछ. जस्ताको तस्तो ठहराउनुभै जैसिकी बेन्हीको र दलबहादुरया
८. थापाको कायेलनामा लेषाई सहो हलाई दुवै कायलनामा लेषाई लिक्न
९. आउनुहोला र म प्रायश्चित्त गरिबकुसुला. सम्वत् १९०७ साके १७२२ मी-
१०. ति मार्गशुदि ३ रोज ६ मुकाम नेपाल शुभम्
(परराष्ट्रमन्त्रालयको १५८ सङ्ख्याको खाममा यस पत्रको नकल छ ।)

श्री ३ जङ्गबहादुरले कप्तान महारुद्र खत्रीलाई लेखेको अप्रकाशित पत्र

-दिनेशराज पन्त

१. स्वस्ति श्रीमद्राजकुमारकुमारात्मजश्रीप्राइम्-
२. मिनिष्टर यान कम्प्यान्डरइन्चिफजनरलजङ्ग-
३. बहादुरकुवरराणाजिकस्य पत्रम् - - -
४. आगे कप्तान महारुद्र खत्रीके जेथोचित्. उ-
५. प्रांत बनारसबाट कप्तान दलबहादुर था-
६. पाले घोडा पठाइदियाको छ. तिम्रा सिपा-
७. हि २ सिवानासम्म घोडा लिन पठाइदि-
८. न्या काम गर. उहाबाट आयाका मानिस्-
९. मां चिरुवादार १ दानासिधाको काम ग-
१०. न्या १ पर्वत्या मानिस्मा १^१ मात्र ल्याउनु.
११. अरु फिराइदिनु. बिसौलीया^२ देखि अं-
१२. हाबाट आयाका सिपाहि चिरुवादारका साथ लाई
१३. पठाइदिनु. जाहाबाट पठायाका चिरुवादार बुर्घासिलाइ र पाहार्डसि १ सिपाही पाहीलाइ बिसौलीयासम्म पठाइ

१. यति भाग पछि काटिएको छ ।

२. पहिले लेखिएको चिसापानि काटी बिसौलीया लेखिएको छ ।

३८/पूर्णिमा ७० अङ्क

घोडा त्याउन लाउन्या काम गर्नु. ३ औ मधेसतरफबाट आऊन्या

१४. मानिस्हरूमा माहारोगि बेरामिलाई
 १५. आउन नदिनु. जाहाबाट पठाइदिनु भन्या-
 १६. का साबुद मानिस्लाई मात्र छाडिदिनु.
 १७. इति सम्बत् १९०७ साल मिति फागुनव-
 १८. दि २ रोज ३ शुभम्—

(परराष्ट्रमन्त्रालयको १५३ सङ्ख्याको खाममा यस पत्रको नकल छ ।)

सन्तान्नब्बेसालपर्वमा परेका मानिसको अप्रकाशित लगत

— दिनेशराज पन्त

श्री १.

१.	ज्यात ४		
२. सुकराज जोसि बांगेमुढा	१	धर्मभक्त श्रेष्ठ वंवाहाल	१
३. दसरथचं बैतडी वासकोट	१	गङ्गालाल श्रेष्ठ प्याफल	१
४.	मुडिने २		
५. टङ्कप्रसाद उपाध्या सिफले	१	रामहरि उपाध्या ग्यानेश्वर	१
६.	जन्मकैद अम्ससर्वश्व १२		
७. गोविन्दप्रसाद उपाध्या डिल्लीबजार	१	चुडाप्रसाद पाध्या बागबजार	१
८. मुकुन्दनाथ उपाध्या ऐ	१	बलबाहादुर पाडे हाडिगाऊ	१
९. पुष्करनाथ उप्रेति ऐ	१	कम्पाऊन्दर चन्द्रमान सँजु छत्रपाटि	१ जम्मै सर्वश्व
१०. गणेशमान श्रेष्ठ यटखा	१	हरिकृष्ण श्रेष्ठ कोछे	१
११. फत्तेबहादुर श्रेष्ठ बांगेमुढा	१	चिनीजांलाल श्रेष्ठ बांगेमुढा	१
१२. सु. पुननारायण	१	पण्डित मुरलि पाध्या कालिमाटी	१ सर्वश्व नगर्ने
१३.	कैद २०		
१४. जिवराज पाध्या इयानेश्वर वर्ष	१८	ध्रुवजि उपाध्या चाबेल वर्ष	१२
१५. फणिन्द्रराज हमाल चाहबेल वर्ष	६	पूर्णबहादुर एम. ए. श्रेष्ठ किलागल ऐ	६
१६. ज्योतिप्रसाद पाध्या पोखलड्यां ऐ	३	खगेश्वर पाध्या गुल्मी मुसिकोट मैन्हा	२

३. यति भाग चिनो लाई छेउमा थपिएको छ ।

पूणिमा ७० अङ्क/३९

१७. मु. गणेशराज श्रेष्ठ ठमेल ऐ	१२	ले. रामदास खत्रु नक्साल वर्ष	१२	अम्ससर्वश्व
१८. डा. कटकबाहादुर नकर्मो ठहिठि ऐ	१२	डा. मरिचमान नकर्मि वर्ष	१२	
१९. ख. भूपालसि प्रधान ठमेल ऐ	३	नुतनराज पाध्या चंडोल वर्ष	३	
२०. अवन्तिनाथ पाध्या चागु वर्ष	३	रामजि जोसी बांगेमुढा चालचल बुक्ने		
२१. चन्द्रमान मास्के कालिमाटि अंससर्वश्व ऐ	१८	सिद्धिचरण श्रेष्ठ पुराना दफदर वर्ष	१२	अम्ससर्वश्व
२२. धर्मरत्न उदास असं ऐ ऐ	१८	केदारमान श्रेष्ठ असं ऐ ऐ	१८ ऐ	
२३. चित्तधर तुलाधर नरदेवि वर्ष	६	राजालाल कलवार भोटाहिठि वर्ष	५	सर्वश्व
२४.	हद हुने ४			
२५. केसवराज कार्कि कमलपोखरी	१	चित्रबहादुर खत्रु कमलपोखरी	१	
२६. परिक्षीतनरसि राणा ठमेल	१	डिठा कुलदिपदेव पाठक ऐ गोरेल	१	
२७.	अलसम्म थुनियको मुनासिब			
२८. जोगविरसि तुलाधर जुद्धसङ्क	१	धर्मविरसि तुलाधर केलटोल	१	पेस्कि आघी लिने
२९.	डण्ड जरिवाना ७			
३०. महेन्द्रविक्रम साह ज्यानेश्वर रु	५००	पुर्णबाहादुर श्रेष्ठ नरदेवी रु	५०	
३१. आनंदराम श्रेष्ठ यटखा रु	५०	पण्डित कविप्रसाद गौतं जुद्धसङ्क रु	५०	
३२. कनकबाहादुर श्रेष्ठ प्यूखा	१०	गोविन्दबाहादुर मल्ल पोखलड्यां	५	
३३. भक्तबहादुर महरजं भोटाहिटी ऐ	१०			
३४. माहाविर स्कुलका माण्डरह्व मोरु	१०	का दर्ले जरीवाना १३		
३५. अजबबाहादुर श्रेष्ठ किलागल	१	ईन्द्रप्रसाद श्रेष्ठ किलागल	१	
३६. ईन्द्रमान गुमाजु मखन	१	प्रतापबाहादुर राजभंडारी नघल	१	
३७. सत्तेबाहादुर श्रेष्ठ यटखा	१	चन्द्रबहादुर प्रधान मरुहिटी	१	
३८. कृष्णनारां श्रेष्ठ कुस्लेचौर	१	टंकविलास बज्राचार्य मखं	१	
३९. सुरेन्द्रराज श्रेष्ठ मखं	१	अमृतानंद बज्राचार्य कोछे	१	
४०. कृष्णप्रसाद मानंधर किलागल	१	चन्द्रप्रसाद श्रेष्ठ मरुहिटी	१	
४१. हरीभक्त श्रेष्ठ क्षेत्रेपाटि	१			
४२. रामचन्द्र ईस्कुलका माण्डर रु १० का दर्ले जरीवाना				
४३. टेकनारायण श्रेष्ठ नरदेवि	१	रामकृष्ण श्रेष्ठ वंवाहाल	१	
४४. कृष्णप्रसाद पाध्या कुन्छाल	१	तुलसिबाहादुर साकेभिक्षु कोहिटी	१	
४५. जगन्नाथप्रसाद लामिछाने टाहाचल	१	सुप्रजैसाद गोर्खाली टोकंवाहाल	१	
४६. जगतरत्न तुलाधर यटखा	१	येंबाहादुर कार्कि कुमालटोल	१	
४७. नररत्न रंजीतकार मंजेश्वरी	१	चिनीजामान रंजितकार जैसीदेवल	१	
४८. पूर्णप्रसाद श्रेष्ठ जैसिदेवल	१	बलबाहादुर श्रेष्ठ चिकंमुगल	१	
४९. वमरसियर चन्द्रमान जोसी बालकुमारी	१	बद्रिनारायण जोसि ऐ	१	
५०.	बात नलाग्ने			
५१. सुजेलक्ष्मि श्रेष्ठेति सिराहा	१	तिलकुमारी उपाध्यानी गोदाबरी	१	
५२. विरबाहादुर पाडे पकनाजोल	१	चन्द्रानन्द वैद असं कमलाछी	१	

४०/पूणिमा ७० अङ्क

५३. बलबाहादुर श्रेष्ठ चिकिमुगल	१	सुन्दरमान श्रेष्ठ असं	१
५४. डा. स्यामबाहादुर श्रेष्ठ यटखा	१	ख भक्तलाल श्रेष्ठ प्याफल	१
५५. ले. सुर्जेबाहादुर बस्नेत ठमेल	१	सनकमान श्रेष्ठ खिल्ह	१
५६. पण्डित दुर्गाप्रसाद पाध्या डिल्लीबजार	१	संपादक प्रेमराज पाध्या येगाल	१
५७. केसव हलवाजी डिल्लीबजार	१	ख जगतमान वैद्य सोठ पाटं	१
५८. सत्यनारायण कलवार भोटाहिटी	१	कैलासराम श्रेष्ठ भोटाहिटी असं	१
५९. सुर्जेभक्त जोसि ठहीटि	१	ख. त्रिथराज सुवाल कोछे	१
६०. स्यांकाजी श्रेष्ठ खिल्हटोल	१	कुंकाबाहादुर श्रेष्ठ असं कमलाछी	१
६१. जितेन्द्रराज श्रेष्ठ खिल्ह	१	नारायणबाहादुर लवट न्होखा	१
६२. टेकबाहादुर मल्ल बुटौल पकलिहवा	१	दमनराज तुलाधर नरदेवी	१
६३. रघुनाथ पाध्या कालिमाटी	१	अखंडप्रसाद प्रधान भोटाहिटी	१
६४. विष्णुप्रसाद पाध्या केलटोल	१	साहु महन्तलाल श्रेष्ठ भोटाहिटी	१
६५. ख. पुरुषोत्तमप्रसाद श्रेष्ठ माहाबोध	१	सुर्जेबाहादुर श्रेष्ठ नरदेवी	१
६६. सुरेन्द्रबाहादुर मल्ल नेवार मोखल्ड्यां	१	वैकुण्ठलाल जोसी प्यूखा	१
६७. भरतजं बस्नेत ठवहिल	१	डा. जितसिंह मल्ल नेवार जुद्धसङ्क	१
६८. साधुमान भिक्ष्याचार्जे ल. पु. सोथ	१	दिव्यरत्न कंसाकार केलटोल	१
६९. भिराज श्रेष्ठ षाटं कटापोल	१	रत्नविरसि ऐ ऐ	१
७०. चन्द्रजिवरत्न कंसाकार केलटोल	१	कुलरत्न कंसाकार कमलाछी	१
७१. ख. पुष्पलाल प्रधान ठवहिल	१	डि. मेहरमान श्रेष्ठ दोलखा	१
७२. बलभद्र जोसी वटुटोल	१		
७३. बुद्धिप्रसाद	१	आनन्ददास	१
७४. भिबाहादुर	१	नित्यनारायण	१
७५. चन्द्रप्रसाद	१	रामप्रसाद	१
७६. नन्दरत्न	१	गोरखबाहादुर	१
७७. गणेशबाहादुर	१	रांगोपाल	१
७८. नजरमान	१	सुर्जेबाहादुर	१
७९. रिषीगोपाल	१	पुरनदास	१

(यो लगत परराष्ट्रमन्त्रालयको ई. नं ६ पो. नं. १ मा छ ।)

पूरणिमा (इतिहास-प्रधान त्रैमासिक पत्रिका)

का. मे. अ. द. नं. १५५/२४९

कार्यालय-

संशोधन-मण्डल

वटु सवलबहाल

ग-१-५३०

काठमाडौं ३

नेपाल

फोन नं. २-२०४९२

वि. सं. २०४३ आश्विन

वार्षिक [चार अङ्कको] मूल्य रु. ६०।-

यस अङ्कको मूल्य रु. १८।-

मुद्रक-

लुष प्रेस

ख १, ३७३ काठमाडौं-१